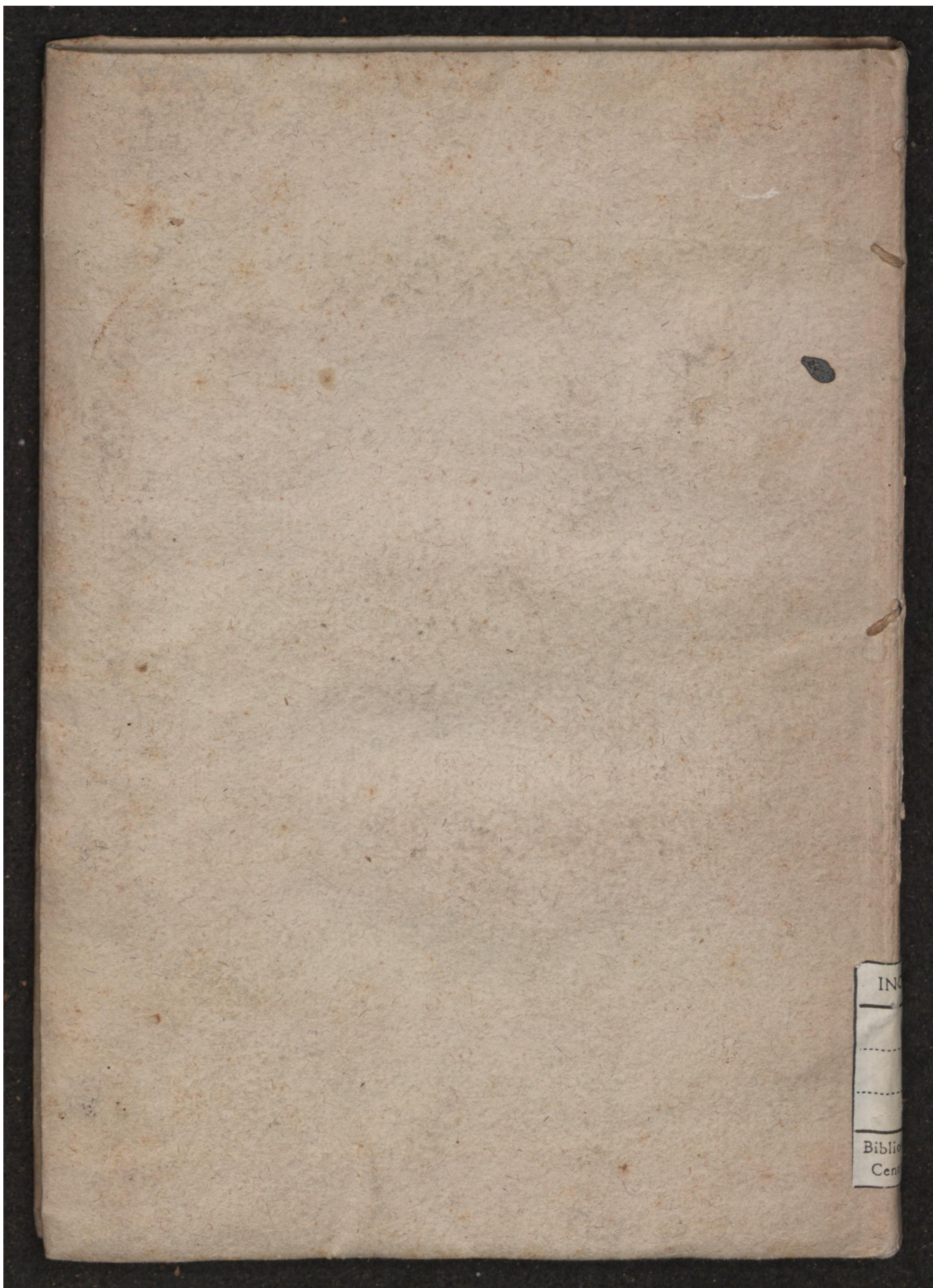

XXX

XENOPH

de Tyrannide

int. Leon. ARET

Ioannis victorii κτημα και των φιλων.

EX XENOPHONTE: LEONARDI A RETINI: TRADVCTIO DE TIRANNIDE

Enophontis philosophi quēdam libellum quem ego ingenii exercendi grā e græco sermone in latinum cōuerti: ad quem potius Nicolae scriberem: q̄ ad te: q & latinarꝫ litterarꝫ tātam pitiam habes quātam nemo fere hoc tempore alter ī græcis ipsis adiscendis sotius mihi adiutorq3 fuisti. Tu itaq3 hoc munusculū accipies: quod ab īgeio haud q̄uaq̄ magno: sed certe tibi deditissio lucubratum ē. Atq3 ita existimes uelī neminē prorsus esse ex omni iuuentute: cuius ego iuditium pluris faciā q̄ tuū: Quod nō tātū quia te sum me amo: ita mihi accidere ītelligo: q̄tū tua singulari: ac pene īcr̄dibili ī cūctis rebus perpendendis examinadisq3 diligētia. Sed cum uniuersæ antiquitatis studiosissimus sis: omibusq3 ueteribꝰ illis sūma auctoritate uiris mirabiliter affectus uideare: tamē ut ego ex sermoibꝰ tuis: quos pro nostra familiaritate sæpe mecū instituis animaduertere potui: præcipuo quo

g

dã amore xenophõtẽ amplecteris. Quod mi hi quidem cum satis mecũ agitaui: nõ sine sũ ma ratiõe uideri sol& illi uiro contingere: In nullo enim ũquã tot simul bonas artes uel me diocriter fuisse accepimus: quot ĩ xenophõte nr̃o summæ fuer̃. Qui ab scolis gymnasiisq; philosophorum: ĩ qb⁹ ille pcætis floruerat: ad ar ma exercitusq; delatus: ita eximia corporis an imiq; uirtute eluxit: ut breuissĩo tẽpor̃ cõsẽsu omniũ ex pene milite dux crearetur. Qui be llũ difficilimum ac piculosissimũ ita gessit: ut plurimis ex hoste uictoriis sũma cũ gloria po tiretur: exercitumq; uictorẽ ex ĩtimis babyloĩ æ finib⁹ p in festissimas atq; barbaras gẽtes ad patrias sedes reportar& ĩcolumẽ: Mitto th raciã: bizãtiũ: sinopẽ: aliaq̃ ĩfita loca: quæ illuũ ut iustissimũ uirũ ita etiam sũmũ ducem ac bello timendum esse senserunt: Deinde cum iam eius nomen tota græcia celeberrimum es s&: ob eam causam ab inuidis ciuibus hostis patriæ iudicatus fuiss&: in peloponesum se re cepit: atq; ibi ad disciplinas librosq; reuersus: Cum ad ea quæ ab Socrate in adolescentia

didicerat: multa℞ usum adiũxisset: res & co
gitaciões suas mãdar̃ litteris ĩstituit: qua qdẽ i
re ita excelluit: ut eiꝰ elegãtiã admirari qdẽ õ
nes: asseq ũo nulli adhuc potuerit. Quãobrem
Nicolãe mie nobis errar̃ uisus es: i tali uiro de
ligẽdo. Quid. n. illi abfuit pulcherria℞ rerũ:
qd nõ sũme fuit: qris doctrinã i hoie: dotissius
xenphõ: laudas prudẽtiã: prudẽtissius: gaudes
eloqntia: at hic it̃ p̃cipes eiꝰ rei cõumerat̃. Vir
tutẽ amas at hic õniũ ætatis sue optimus uir
fuit: Admiraris res gestas: i hoc quoq͙ genr̃ la
udis nõ mediocrit̃ excelluit. Multi q̄ una aut
alt̃a cõmemorata℞ r̃rũ p̃diti fuer̃ sũmi haẽt̃:
hũc ũo q ita uniuersas cõplexus ẽ ut ipe it̃ se
se de excelẽtia certare uideat̃: quo tãdem loco
haẽdũ putabimus: Itaq͙ tuũ hoc de xenophõ
te iuditiũ magnope p̃bamus: Atq͙ ut tibi
grati essent labores nostri: cum exercere nos
uellemus in hoc potissime libro id effecimus:
Maiora autem illius uiri opera quæ pmulta
sunt ac pulcherrima: in his primitiis studio℞
nostro℞ nullo modo ausi sumus attingere:.

TRADVCTIO DIALOGI:

VM ad Hieronem tyrrannum Simonides poeta aliquando uenisſ&: eſſētq; ambo ocioſi:ſic illū affari cœpit Simonides. An uelles inquit o Hieron ea narrare: quæ tibi notiora debent eſſe quā mihi : Et q̄ nam ſunt illa o Simonide inquit:Hieron:quæ mihi q̄ tibi notiora eſſe poſſint :cū tu adeo uir doctus ac ſapiens ſis:Scio iq̄t ille te olim priuatum fuiſſe : & nūc eſſe tyrrānū : par igitur eſt utrāq; uitā exptū longe melius noſſe q̄ me:qd īter priuatam uitā tyrranicamq; interſit : qd ue altera alteri præſt& ad uoluptates capiendas:atq; moleſtias :Quin tu ergo iqt Hieron cū ipſe nūc priuatus ſis:ea mihi cōmemora:q̄ in priuata uita ſolēt cōtigere:hoc etenim mō ego maxime arbitror utriuſq; uitæ differētiā tibi poſſe oſtēdere. Tūc Simonides ſic īcepit. Mihi quidem perſpicere uideor Hieron ꝑ uatos homines dolere : atq; lætari:per oculos quidem uiſu:per aures auditu:per nares odoribus: per os cibo atq; potu:uenereis ũo ꝑ eas

partes corporis:quæ notæ sũt omnibus nobis Frigida ãt et calida:itẽ mollia et dura:grauia que & leuia:toto corpore iudicamus. Hisque oĩbus lætamur quũ bona sũt:angimurque ad uersis. Aliquãdo uero ut mihi uidet̃ p ipsum aĩum aut dolore afficimur:aut uoluptate. Ali quãdo ãt cõiter p aĩuz & corpus. Ex sõno plãe: q̷ uoluptatẽ aliquã capimus mãifestũ ẽ:quõ ãt id fiat:& qñ magis mihi uideor ignorare. Nec sãe mirꝫ ẽ si uigilãtibus nobis:ipsi sẽsus mani festiores sũt q̃ ĩ sõno. Ad hæc respõdẽs Hierõ eqdẽ iqt Simõide:præter hæc q̃ a tecõmemo rata sunt:nihil aliud referre possum unde ty rannis sensus aliquis:aut doloris:uel uolupta tis proueniat. Quã ob reꝫ ego adhuc nihil ui deo cur priuatam uitam tyrannica superet. At uero inquit Simonides in his ipsis quæ cõ memorata sunt:permultum præstatis. Mul tiplices enim per quodlib& istoꝝ uoluptates capitis:minuitisq; dolores. Non est ita inquit Hieron: sed longe minores tyrannis uolup tates sunt q̃ priuatis: maioresq; molestiæ. Mira hercule narras inquit Simõides. Nam

ſi ita eſt:cur multi atq; ſummi ut uideutur ui
ri:tantopere tyrannidem affectauere.Ideo me
hercule inquit Hieron:quod expti non ſunt:i
taq; nequaquã recte de ea re ſentire poſſunt.E
go uero te docebo omnia hæc uera eſſe quæ
dixi.Nam ut ab oculis uiſuq; incipiã : queadmodum & tu modo feciſti.nonne i hac ſi quiſ
recte animaduerterit i deteriori loco compere
rit eẽ tyrãnum.Nam cum multis i locis mul
tæ res ſint aſpectu dignae:ad eas uiſendas pri
uati homines ſuo arbitrio proficiſcuntur.Itaq̃
& ciuitates quaſlibet adeũt:& cõuentus & lu
dos:ubi res mirae ſũt:pulcherrimaeq; aſpectu
Tyranni uero nequaquã ita:neq; enim illis ꝓ
ficiſci tutũ eſt:ubi praeſẽtibus nõ ſunt potẽtio
res futuri:neq; arces quas domi poſſident reli
quere:ne ſimul & regno ſpolientur : & poten
tia ulciſcendi eos qui ſpoliauerĩ.At uero dic&
quiſpiam.ueniẽt illiſ hæres & domi manenti
bus.Ita me hercule ſʒ pauca ex multis:& hec
ſũmo ꝑcio emuntur a tyrannis. Nemo enim
defert quicquã oſtẽdẽdi gratia : q non multo
plura a tytannis breui tẽpore petat:quã a reli

quis hominibus omni uitae spatio acceperit. Tunc Simonides. At si in his inqt quae ad ui sum pertinent priuati homines sũpiores sũt: uos illos auditu superatis. Laudes enim urãs quod dulcissimũ est: auditis continuo: neq̃ qs quã ẽ i conspectu uestro: q non oia & quaecun q̃ dicitis: & quaecũq̃ facitis: summo cum stu dio conetur extollere. Iurgia uero rem auribꝰ amaram nunquã auditis. Quis enĩ p̃senti tyrã no auderet male dicere: Et quã uoluptatẽ o Si monide inqt Hierõ putas eos: q nõ maledicãt afferre tyrãno: cũ ille aperte sciat omnes q ta cent de se male sentire. Qui autem putas lau dibus gaudere: cum omnes laudantes suspecti sint: ne assẽtando id agant. In hoc equidem in qt Simonides tecũ o Hieron facillime sentio: easq̃ tãtũ laudes dulcissimas eẽ arbitror: quae ab hoie liberrimo audiant. Sed illico profecto nunquã p̃suadebis: uos in his rebus q̃ ad uictũ ptinẽt nõ multũ ante ire. Tũc ille scio inquit Sĩonide oẽs ferme arbitrari dulcius tyrãnos esse: atq̃ bibere quã priuatos: ea ut opinor ra tione adductos: q̃ etiam ipsi libẽtius sumerẽt

ea quæ nobis: q̃ ea quæ sibi apparantur. Quod enim quotidianũ usum excedit: in eo uescẽdo solet esse iucunditas. Itaq; ab hominibus præter tyrannos: solennes dies læto animo expectantur. Semper enim est illis quædaz facietas ac pene fastidiũ lautoꝝ ciboꝝ. nec quicq̃ noui festis diebus tyrannoꝝ mensis apponi potest: Quamobrem spe etiaz cārent tyranni eiusce modi uoluptatis. Illud te præterea non fugit: q̃ quãto plura quã satis est apponunt̃: tanto citius edẽtes capit facietas. Quãobrem ẽt in ipsa mensa deteriori loco estis: cui plura quã priuãtis & mediocriter degentibus apparantur. At ꝑfecto iqt Simonides: donec auiditas edẽdi suꝑest: lõge magis delectantur ii q præcioso cibo quã q uili utũtur. Nõ ne igit̃ o Sionide: iqt ille: ut cuiq; maxĩe res aliqua dulcis ẽ: ita se auide huic rei prebet: ꝓrsus ita: an uides igit̃ tyrãnos ad mensas suas maiori cũ auiditate uader̃ quã priuatos: Nõ me hercule iqt: sed magis econtra. Tũ Hierõ: qd tu iqt: nõ animaduertisti has innumeras saporum machinariones: quæ fiunt tyrannis: quũ nunc acida poscunt: nunc

aspera ac plura huiusmodi :Animaduerti in quit Simonides:& mihi nimium contra natu ram uideri solent. Non ne igitur arbitraris in quit ille imbecillis atq; infirmi appetitus has esse cupiditates:quũ tibi mihiq; notũ sit eos q libenter cibum sumant:nihil hoꝝ irritamen torum indigere. Deniq; ut suauissimis odori bus quibus tyranni continuo unguntur:lõge magis gaudent ii qui se ad eos admouent : q̃ i psi tyranni:q; & in terris odoribus contingere solet:ut exhalans ipsi minus sentiat : q̃ alii ꝓ pinqui:ita cui epularũ suauiũ semper est co pia:nullo tempore illis auidissime uescitur. Qui uero rarissime copiam habet:is summa cũ iucũditate & auiditate se imbuit. Iã igitur piculũ ẽ:iq̃t Simonides:ne uenereæ uolupta tes solæ cogãt hoĩes affectare tyrãnidẽ:quũ li ceat illis q eo ĩ loco sũt:qcqd formosũ uiderit illo potiri. Ad hæc Hierõ sic inqt.plane scias id te nũc cõmemorasse ĩ quo a priuatis aptissi me supamur. Nã prĩo cõiugia ipsa tũc demũ iucũda sũt uidẽturq; gloriã quãdã nobis affer re:quum quis ditiori ampliori q; cõiungitur.

Secundo uero loco par pari:sin autem inferio ri te coniungas infamiã nõ uitabis. Tyrãnus autẽ nisi extraneã uxorẽ uelit:inferiorẽ ducat necesse est. quãobrem mininum illi erit affec tus. Tunc enim mulierũ studia maxime dele tant:quũ illæ de se magnifice sentire uideãt. humiliũ uero studia siquidẽ adsit:nõ multũ sunt grata. sin autẽ absint studia iræ indigna tionesq; generantur grauissimæ. Quare i con iugio:ne par quidẽ priuatis erit tyrãnus. In cæ teris uero amoribus multo magis supamur. Nam q̃ta delectatio sit re amata potiri omni bus opinor notũ esse:ipse uero amor plurimũ tyrannos respuit:minimeq; cuz illis esse uult. neq; eniz cupido illarũ rerum quæ in potestate nostra sũt amorẽ delectat:sed speratarum. Vt igi tur is q nũq̃ passus ẽ sitim:quãta delectatio sit i potu ignorat. itaq; q amorẽ expertus non ẽ: dulcissimam ut ita dicam uenerẽ expertus nõ est. Hic arridens Simonides sic inquit. Et quo uultu affirmare potes o Hieron:tyrannis ho minibus amorem non innasci:quum tu hanc Dailochaz ames:cui præ eximia eius forma

pulcherrimæ est cognomentum:Ideo me her
cule inquit ille:quæ res minime in potesta
te mea est eam ego rem magnopere cupio. E
go enim dailocham ardens illius compos fie
ri cupio.ad quod cupienduz forte natura ipsa
me impellit:& id assequi si tamen ea uolente
atq; æquo animo id fiat uehementer exopto.
Vi autem cupiditatem meam explere nō ma
gis mihi placet:quā i me ipsum malum aliqđ
machinari.Ab hostibus enim inuitis arripere
ego pulchrum duco.ab amatis uero ita demū
si concedant.Vbi enim amatæ beniuolentia r̄
spondet:ibi aspectus:respectus:rogationes:re
sponsiones:omnia deniq; dulcia sunt:dulcissi
mæ uero atq; iucūdissimæ lites:pugnæq;.Vi
autem ea quæ cupias extorquere:prædæ simi
lius est quā amori. Atq; latroni quidem ip
si aliquā pb& uoluptatē:tū sui lucꝝ:tū ini mi
ci iactura.Amatæ āt molestiis gauder̄:grauit̄
q; ferētē attiger̄:& sic illi odio eē:itolerabile ē
ac nefariū.Itē puatis firmissimū ē amoris id i
tiū:si quando ī amata sigificationez aliquam
beniuolentiæ conspicantur.Tyrāno autem id

cognoscere haudquaq̃ licet. Scimus eni homines metu obsequentes: q̃ maxime possũt simulare amorem. nec ab ullo genere hoĩuꝫ plures insidiæ tyrãnis fiunt: q̃ ab his q maxĩe amarĩ se simulant. Hic Simonides: parua sunt inqt o Hieron quæ tu adhuc retulisti. nã plerosqꝫ uiros licet uidere: q se sponte abstinẽt eiusmodi uoluptatibus. Sed in illo ut mihi uidetur maxime præestis cæteris hominibus: qꝫ quæ ingentia animo concipitis celerirer perficitis. sũmam omninm reꝝ opulẽtiam habetis: sũt uobis ægregii equi: isignia arma: formosissimæ feminæ: magnificæ domus: atqꝫ omibus rĩbus ornatissimæ: ministroꝝ multitudo: ea isuper potentia ut facile & inimicos subuertere possitis & amicis prodesse. Ad hæc respondens Hieron: haut equidem admirarerĩ inquit si in tyrannide iudicanda multitudo deciperetur. qppe uulgus secundum ea quæ oculis subiecta sũt de felicitate hominis uel miseria iudicat. Ipsa uero tyrãnis eiusmodi ẽ. ut ea quæ optia pulcherrimaqꝫ putantur omnia ponat ante oculos hominuꝫ: quæ autẽ grauia molestaqꝫ

sunt in tyrannorum mētibus rcōdāt:ubi profec
to sita ē miseria hominis atq; foelicitas. Quar
uulgus : ut mō dixi: nequaquā mirū ē si deci
piatur. At uō sapientes in hoc errare q plus
mēte : quā oculis uider soletis magnope adm
iror. Ego plāe doctus expiētia rrū hoc tibi affi
rmar possū bonorum qdē ptē minimā tyrannos
hre: magnorum aūt malorum plurima substinere.
Principio enim pax maximū bonum esse cen
setur. hac autem tyrranni minime frui pos
sunt : bellum autem maximū est malum:hu
ius tyrranni maximam partem ferunt. Priua
ti enim nisi ciuitas sua publice bellum gerat:
quocūq; uelit securi proficiscūtur:nec est illis
uerendum : ne a quopiam trucidentur. Ty
ranni uero tum maxime inter hostes esse
arbitrātur : cum ad ciuitatem suam reuenere.
Sin autem ciuitas bello prematur:tunc solum
priuatis piculum est :cum extra mœnia sunt.
cum uero in urbem se recepere nihil est am
plius timendum. At tyrānus neq; extra urbē
tutus est :neq; in urbē :sed tunc maxime sibi
putat cauendum. Item cæteros homines &

pax & īduciæ liberāt bello. Tyrrānis aūt nec pax: nec ullæ īduciæ possūt esse cū subditis: p̄t ea utraq; hæc bella sīt: & q̄ ciues aduersus ho stes: & quæ tyrrāni aduersus subditos gerūt. Hoꝝ igitur belloꝝ causa quæcūq; populos subir̄ ac ppeti necesse ē. hac eadē certe icūbunt tyrrānis: ut i armis esse: custodir̄: procurare: in piculo se ponerē: & siqd aduersi cōtigat igemi scere. hæc tā priuatoꝝ sunt q̄ tyrrannoꝝ com munia: & hucusq; paritas est. At si quid fœli citer eueniet: nequaq̄ in hoc tyrrannus par cæteris. Populi enim si quando prælio cōmi sso fuderit hostes: difficile dictu ē: quā magnā capiūt uoluptatem in uertendis: psequēdis: trucidādisq; inimicis: quanta lætitia exultāt: quā gloriātur: quā gaudēt: ciuitatē suam de corasse arbitrātes: Quisq; prædicat se huius consilii participem fuisse. complures hostiū necasse. Nec ullus feri inueniri potest qui nō cæsorum exaugeat numerū: ita pulchrū du cūt uicisse egregie. Tyrrannus autem si qn̄do suspicetūr coniurationem aliquā cōtra se in iri. eaq̄ de causa quosdam ex ciuibus suis pœ

na afficiat. scit ciuitatē se totā nō hiturꝝ: pauci oribꝰ īpaturū: Nec læticiam præ se fert: neq̄ hoc facto exultat: sed quātū potest dethrait: & cōtinuo se purgat: non iniuria id fecisse. Adeo ne sibi quidē placent: q̄ ipsa idē effecit. Nec tamen cum illos quos timebat necauit ea de causa securior est: sed longe magis tim& quā ꝑus: & ī eiusmōi bellis ōni tēpoř pseuerat. Amicitias etiā tyrraōꝝ si ita plac& cōsiderm⁹. Et ꝑmo qdem animaduertas uelim: si magnū bonū sit amicicia: Omnes: n. q quēquā amāt: ei ꝓpōpto animo conātur ꝓdesse: gaud& eius p̄sentia. absētem desiderant. summa læticia řdeuntem suscipiunt: exultāt eius rebus prospe ris: anguntur q̄ aduersis. Quantum autem boni ī amicicia sit: nec ciuitates quidem latuit: a quibus plerisq̄ sancitum est: liceř adulteros impune occidere. Porro illa đ causa ꝗ ab eiusmodi hominibus amiciciam corrūpi putarunt: quæ est inter uiros: & uxores. Nā si cui pudicicia per uim abrepta sit. nihiloiuſ ob eam rem in honore habetur apud maritū: Cum eius amicicia uideatur sine labe ali

q̄ua pmāsisse: Deniq; tātū boni ē ī amicicia: ut ad eam rem pficiēdā: deo℞ atq; himinū munera uideātur cōcurrere: Huius aūt rei tā bōe: tāq; pclarae nemo magis ē exps q̄ tyrrānus: q̄ uere probem aīaduerte. Nā cum int̄ parētes: & liberos & fratres adinuicem uiros q; & uxores ōiū firmissimae arctissimaeq; sit amiciciae: easq; priuati homines diligētissime colāt: adeo tamē ne hae quidem amiciciae ualent apud tyrrannos: ut saepe filius a patre: & pater a filio & cōiunx a coniuge: & frater a fratre necetur. Qui igitur illis: quos ipsa natura ad amandū cōpellit lex cogit: ita odio est: ut plerūq; de sua nece cogitent: qua ratione ab reliquis hominibus amari putabimus: Praeterea cui fides deest: eum magno bono carere negari nō potest. Quae enim familiaritas: qui usus: qui congressus potest esse iocūdus absq; fide: Quis seruum: qs clientem aspicere potest si is sit infidus: Huius autem rei quā sit exptes tyranni: hinc uel maxime lic& cognoscore: quod non facile cibis ad se delatis credunt: sed etiam ante prelibationem: ac primitias deo℞

famulos ipos gustar̃ iubẽt: ne q̃d male edant: aut bibãt formidãtes. Quid q̃d cæteris q̃dem hoĩbꝫ pr̃ia sua magno usui ẽ: Ciues. n. absq̃ ulla mercede adiuicẽ se tutãt: castigãt seruos: cõpescũt facinorosos: maxĩe laborãt: ne cuiq̃ uiolenta iferat̃ nex. Eo ꝗ seueritatis i uidicãdis ciuibus processere: ut plerisq; i ciuitatibꝫ lex sit & eũ q cũ homicida congressũ habuerit: pollutũ uideri: Quo fit ut i patria sua q̃sq; securus uiuat. Tyrãnis uero oĩa cõtra. Prĩo ẽ ꝓ pœnis qbꝰ afficiũt̃ hi q ciuẽ necarit: p̃mia ꝓposita st̃ tyrãnicidis. ꝓ polutione: sacrisq; ꝓhibitis statuæ i tẽplis deoꝝ imortaliũ collocãt̃: Si qs ãt: ꝙ plura possideãt tyrãni: q̃ p̃uati: plus & ea de cã putat illos lætari: lõge is q̃dẽ d̃cipit̃. Nã uelut athletæ. nõ nimis gloriosũ putãt: cæteris hoĩbꝰ sup̃iores eẽ: sꝫ si ab aliis athletis supent̃ molestissime ferũt. ita tyrãni nõ si plura ipsi habeãt: q̃ p̃uati cõtenti sũt. sꝫ si minus q̃ alii tyrãni possideãt molestũ ẽ. Nec facilius optati cõpotes fiunt tyrãni q̃ cæteri hoĩes. Cæteri. n. aut edes cupiũt: aut agros: aut mãcipiũ. Tyrãni uero urbes: regiones: portus: arces: quas adi

pisci difficilius piculosiusq; ē:q̄ eas res q̄ a puatis cupiūt: Nz tñ ita multi ex puatis hoibz pauperes sūt: ut ex tyrānis. Nz ei ad numerꝝ computāt diuitiæ: sz ad idigētiā. Si plura hēs q̄ indigeas: pmulta hēs: si pauciora: parꝝ. At & amplissima possessio necessarios tyranorꝝ sūptus nō iplet. cū puato hōi lōge minus sit satis. Nō ei queādmodū cæteris hōibꝫ. sic & tyrānis quotidiāos sūptus lz ihiberī. psterti cū fiāt maxie in custodia corporis: quāquā rmittere certissimo uidet tyrānorꝝ ītitus. Deide nequaquā appellādi sūt paupes: q sie iiuria satisfacer possunt necessitati suæ. sz hi quos potius idigētia compellit ad facius. Tyrāni āt cū ipsis necesse sit nisi forte pir malit. tāquā aliquo bello iminēte cōtinuo exercitū alere: ui ipsa cogūt ad oia diuia hūanaq; diripiēda. Graue & illud accidit tyrānis icōmodū: q̧ si qñ uiros bonos prudentes fortes cognoscāt: cognoscūt autē nō minus quā puati: cū amar cupēt illos tieāt necesse ē: fortes ne qd audeāt libertatis grā. prudētes ne qd āduersus machinēt: iustos ne cupiāt populi ab illis gubernari: Cū uero eiusmōi hoies pp

metũ earꝝ reꝝ quas mõ cõmemoraui subſtule
rũt: quoſnã tũc ꝛliquos hñt tyrãni ꝑter iꝓbos:
ꝑter flagitioſos: præter ignauos: Gaudẽt tyrã
no iꝓbi hoĩes: qa timẽt ne qñ ciuitas libera fa
cta pœnas iniuriaꝝ a ſe exigat: gaudẽt flagitõ
ſi pp cõceſſã a tyrãnis flaigitoꝝ licẽtiã: gaudẽt
ignaui qa liberos eẽ mõ magni faciũt. Eſt igiť
grauiſſimũ ut mihi qdeʒ uideť: cum bonos co
gnoſcas ad uſũ ꝑditoꝝ ex neceſſitate cõpelli:
Præterea cũ ſine ciuitate: nec floreť nec ſaluus
eẽ poſſit tyrãnus: ciuitatis amatorẽ eẽ illũ ne
ceſſe ẽ. Tyrannis uero ipſa talis ẽ: ut priaʒ quo
qȝ odio hr̃e cogat. Nʒ ei læto uultu aſpiceť ꝑt
tyrãnus ciues ſuos: uel bene armatos: uel ma
gno ingẽio ꝑditos. ſʒ extrãeos: quã ciues præ
ſtãtiores uideť cupit. illoſqȝ ad ſui corporis cu
ſtodiã hẽt. Odit & fertilitatẽ agroꝝ ne uberta
te reꝝ elati ciues: difficilius iugũ ſeruile patiã
tur. Volo ẽt sionides ꝛferre tibi uoluptates il
las: qbꝰ ego fruebar i uita ꝑuata: i tyrãnide ue
ro oĩo amiſi: ego ei cũ ꝑuatus eẽʒ: una cũ æqu
alibus eram: delectabar illoꝝ uſu: illi itẽ: ut o
pinor. meo. Eram in ocio ſi quando id opta

rẽ:erã qñꝫ i cõuiuio:cui qdẽ rei ita me plerũqꝫ
toto aio debebã:ut oiuꝫ reꝝ me haberet obli
uio:nec si qd ĩ se hẽt icõmodi hũana uita me
minerã:usqꝫ adeo ĩter cãtus:serta:saltatiões qꝫ:
totus uersabar. Nũc uero nꝫ hi q añ mihi erãt
fãiliares una mecũ eẽ gaudẽt:cũ ꝓ amicis mi
hi serui sint fci.nꝫ ego cũ illis:cũ nihil uideaꝫ
ĩ ipsis:aut bẽiuolẽtiæ erga me:aut charitatis.
Potus uero:atq̃ sõnos nõ secus:q̃ ĩsidias caueo.
timeo celebritatẽ hoiuꝫ :timeo solitudinẽ : ti
meo ĩcustoditos aditus:timeo ĩpsos custodes:
nꝫ iermes illos hr̃e uellẽ circa latus:nꝫ armatis
multum confido.hæc itaq̃ facer̃:& p̃terea se
potius alieĩs cõmitter̃ quã suis:& barbaris q̃
græcis:& liberos qdẽ cupe ĩ seruitutẽ trahere:
seruos ãt i libertatẽ reponer̃:nõne ista oia tibi
uidẽt aĩ formidolosi:ac metu abiecti eẽ signa:
Metus ãt ñ solũ m̃tes hoiuꝫ afficit:ueꝝ & gau
dia cũta exturbat:nꝫ illic exister̃ ullo pacto si
nit.qꝫ si tu ũquã Simonide ĩ militia fuisti:ibi
qꝫ penes aciẽ hostiũ cõstitutus:r̃cordar̃ q̃so : q
tibi cibus:q sõnos illo tẽpor̃ uidebat̃. Naꝫ qua
les molestiæ tibi eo tẽpore fuerũt:tales cõtiuo

ferũt tyrãni: aũt & grauiores. Nõ ei ex aduer
so solũ hostes hr̃e se putat tyrãnus: sz undiq;
Hæc cũ audisset Sionides: peroptime mihi ui
deris iqt o Hierõ ista cõmẽorasse. Nã bellũ q
dẽ terrorẽ hr̃e negari nõ põt. Sz tñ nos tũc cũ
sumus i armis: custodibꝫ p stationes dispositis
nihil timemus: secureq; capimus & cibũ & sõ
nũ: Ita me hercule inqt Hieron: cũ leges ante
oĩa uos tueãt: q̃ qdẽ custodes ipsos cogũt: non
minus de ur̃a salute q̃ de sua cogitar̃. Tyrãni
uero mercenarios hñt custodes: quasi messores
Et cũ oporteret huiusmõi hoĩbꝫ nihil potiꝫ eẽ
q̃ fidelẽ: difficilius ẽ queq̃ illoꝝ fidũ inuenire
q̃ multos opifices cuiusuis rei. Oẽs ei ut dictũ
ẽ: pecuniæ gr̃a tyrãnũ custodiũt: Pecunias aũt
longe plures: lz illis puncto tẽporis accipere: si
tyrãnũ occiderint: q̃ oi uita spent si illuz prote
xerint. Qd si qs nos ea de cã putat beatos, q I
facile: & amicis ꝓdesse: & inimicis obesse possi
mus: nimiũ fallit̃. Qua ei rõe adduci põt tyrã
nus ut benefaciat amicis: cuz apte sciat: q, q̃to
plura qs ab eo accepit: tãto citius cupit effuger̃
Nullusq; sit q illaꝝ reꝝ q̃ sibi largitæ sunt a

h3

tyrāno:qcq̄ suū eē p̄us crdat:q̄ eo loco fuerit u
bi tyrānus ēt si cupiat nullo mō possit auferr.
Ab inimicis āt pœnas accipe queādmodū licȝ
cū māifestū sit uniuersos subditos esse sibi ini
micos:quos nȝ necare pōt tyrānus:nȝ i uicula
cōiicere:qbus ei posthac domiaret. Sȝ apte sci
ēs ꝙ inimici sūt simul:& cauere & credere hȝ
necesse. Illud ēt te scire uolo Simonide:ꝙ eos
ciues quos tyrāni timēt:egre uiuer patiunt:e
greq̄ȝ occidūt. Nec secus in his ē:q i eqs q si str
nui quidē sit sȝ tñ feroces:nec uti qs illis pōt:
pp timorē:nec ut alienet adduci pōt pp uirtu
tē. Itaq̄ȝ & possidētes:& alienantes similiter a
gūt. Hic Simonides:ē igit honor:ut uideo p̄ci
osissima res:cuius cupiditate adducti hoies
nullū laborē fugiūt:nullū piculū subire recu
sāt. Vos itaq̄ȝ o Hierō:& sic tot incommodis p̄
mat tyrānis:quot mō a te cōmemorata fuere:
tam̄ ad illā icaute p̄cipitatis:ea nimirꝝ đ cā ut
āplissimo i honore sitis:ut ōs uobis pareāt:ōs
admirent:loco cedāt:assurgāt:q oia a subditis
fiūt erga tyrānos. Nā hoc uno maxie o Hierō
mihi uidet a cæteris aialibus hō differr:ꝙ ho

noris est cupidus. Siqdem cibi: potus: ueneris q; nobis est cũ cæteris animãtibus cõis uolup tas: Honoris ãt cupiditatẽ: neq; brutis natura indidit: nz oibus sane hõibus. Sz quibus eius rei cura ẽ: hi sũt q plurimũ a pecudibꝰ differũt: Viri iã & nõ hoies deiceps appellãdi. Quam obrez mihi uidemini: has õs i tyrãnide subire molestias. Vt uobis egregie bonos habeat: cũ nihil i humanis rbus diuinitati propius uide atur accedere: q̃ q ex honoribus prouenit gau diũ. Ad hæc respondẽs Hieron sic iqt. At mi hi tyrãnoꝝ honores Simonide: pide se haber uidentur: ut ego paulo ãte d uenereis dicebã. Nã neq; obseruãtia eoꝝ: q nos minime amãt grata ẽ nobis: neq; coacta uenus iocunda: Sed hoc quidẽ sæpe fieri intelligimus: ut qui ma xie timẽt: aut oderũt aliquẽ: hi maxie obseruẽt munera mittãt: loco cedant: assurgant: ad que facienda non amor: sed timor eos impellit. sed hæc oia meo iudicio seruitutis sũt mũera: Veri enim honores aliis ex causis gignuntur: Quotiens enim homines uiꝝ quempiam ea uirtute præditum sciunt: ut plurimũ sibi

ꝑdesse ualeat:& ea de cā i ore illū hn̄t:cōtinu
o laudāt:qſq; ituet̄ illū:tāq̄ peculiare aliqđ bo
nū:uia decedūt:assurgūt:uirtutis ac meritoꝝ
grā coronāt:dōare gestiūt:& hæc nō timore:
sꝫ spōte faciūt.hi tādē putādi sūt ueri honores
beatūq; illū eē cui talia cōtigūt.Puto ei talē ui
rū:n̄ de inferēdis alteri:sꝫ de repellēdis a se in
iuriis cogitātē:nꝫ timori:nꝫ inuidiæ subiacer̄
sꝫ tute:beateq; uitā ager̄.Tyrānus āt noctes di
esq; se euꝫ eē sētit:q ob illatas clades:cōi oīum
sētētia sit ad suplicium mortēq; dānatus:Hæc
oīa cū audisset Simonides qd igit̄ iqt o hierō:
si tā pessima res ē esse tyrannū:tuq; id minie
ignoras:ab hác tā nefaria peste:nec tu te nūc li
beras:nec alius unq̄ spōte se liberauit:q semel
tyrānidē fuerit adeptus.Ea de cā iqt hierō:q; i
hoc ēt miserrima ē tirānoꝝ cōditio:nꝫ ei ullo
modo reliq̄re illā lꝫ.Naꝫ queādmodū possūt
tyranni aut tot pecunias restituere:quot ipsi
diripuerit:aut tot uincula pati:quot ipsi inie
cer̄t:āt tot mortes mori:quot ipsi necauer̄t.un
de eēt illis tanta multitudo aīaꝝ. Sꝫ si cui cō
modū ūq̄ fuit se suspēder̄:hoc ꝑfecto tyrannis

eẽt:qbꝰ solis:nꝫ tenerẽ malaꝫ rẽ:nꝫ reliq̃re cõdu cit. Hic Sionides minie uero iq̃t admiror o hi erõ:te aduersus tyranidẽ ita sẽtirẽ:cũ tu ea mẽte sis ut maxie carus hoibꝰ eẽ cupias:quã rẽ quo minꝰ assequarẽ:putas tyrannidẽ ipedimẽto eẽ. Ego tñ docerẽ te possũ ut arbitror:nihi pp potestatẽ ipediri amicitias:sꝫ augeri magis illaꝝ facultatẽ. Nec illud nũc cõsiderẽmꝰ ueli:an q̃ꝫ admodũ plus possũt hi q pñtatẽ hñt q̃ puati:ita & pluribꝰ pdesse:& bñficio sibi cõciliarẽ possint. Sꝫ illud q̃ro si eadẽ faciũt:tirannusq; & puatus i pari officio:utri eoꝝ maior sit grã. Ecce ei ut a puis icipiaꝫ rebꝰ. Salutant quẽpiam familiariter puatus:& dñans:utrius appellatio plus dlectabit salutatũ. laudetẽ aliq̃s ab utroq; pariter:utrius laudatio erit gratior. Sacrificando honoret uterq;:cuius tandẽ honor erit acceptior: Visant ægrotantẽ pariter:an dubitandũ ẽ:qn i hac quoq; te potẽtissimoꝝ hoiuꝫ magis sit grata hũanitas: Donẽt tãtidẽ:q̃s ambigit duplo gratiora eẽ mũera:q̃ a potestatem habẽtibꝰ pficiũtur:q̃ ea q̃ a puatis. Mihi q̃dẽ uideri solet quãdaꝫ diuinitus adiũctã eẽ grãꝫ

eiusmodi uiris. Nã & multo magis uider iu uat aliqȝ cũ põtate: q̃ ꝑuatũ: lȝ is idẽ sit: nȝ ul la in re mutatus. magisq̧ nos delectat cuȝ illo loqui: q̃ cũ his q nobis sũt pares: Mulieres ẽt i pse: quarꝝ tu amori maxie inimicã eẽ tyranni dẽ q̃stus es: dominãtis senectutẽ minime asp nantur: minie & deformitatẽ fastidiũt. Hono res ei ita hoies cõpant: ut siqd i his m̃te sit nus q̃ appeat. siqd uero decoris luculentius redda tur. Q d si i pari re lõge maior gratia uobis ẽ: q̃ priuatis: negari nõ põt qn multo facilius a micos pare uobis liceat: cũ plura donar: & bñ ficia cõferre possitis. Nõ ẽ ita simonide ut tu putas inq̃t Hieron: nã multa faciat tyrannus necesse ẽ: q̃ sibi hoies reddũt inimicos: Exigen dæ ei sut pecũiæ ad necessarios sũptus: puniẽ di facinorosi: ꝓhibẽdæ iiuriæ: cogẽdũ custodi re: ubi custodia opus ẽ. Nec parcẽdũ tardis: cũ celeritate res indiget. & habẽdi ẽt corporis cu stodes: q una res: qbus molestissima ẽ. Nõ eim putãt eiusmodi turbã aler tyrãnũ salutis suæ cã. sȝ ut suis imineat ciuibus: Tũc simonides ita iqt: Ego uero: q̧ õs huiusmodi curæ abiciẽ

dæ sit nequaq̃ dicerẽ. sꝫ istarꝝ quidem rerꝝ ple
ræq; ut mihi uidet̃ gratissimæ sunt: quædaꝫ
uero odiosæ. Docer̃ ei q̃ optia factu sit: & eos
q illa fecerit p̃miis laudibusq; ornare: sũmam
gr̃aꝫ atq; beniuolẽtiã parit. Deliquẽtẽ uero ꝑ
bris lacerare: coercere: dãnar̃: pũire: hæc uiden
tur mihi abalienationẽ quãdã hr̃e animoruꝫ.
sꝫ meũ hoc cõsiliũ ẽ: ut q̃ res ĩ se molestiã hr̃e
uideãt̃: eas aliis faciẽdas p̃cipiẽdasq; mandẽt.
q̃ uero gr̃aꝫ cõpãt: eas p se exequat̃ q ĩ põtate
ẽ. Cuius rei exẽplũ manifeste ĩ choris appet:
quorꝝ certãini magistratus p̃mia põit. Cogere
ãt illos & moner̃: & castigar̃: nõ magistratus: sꝫ
aliorꝝ officiũ ẽ. Ita ꝙ gratissimũ in ea re putat̃
esse: hoc a magistratu fit. qđ uero odiosum est
aliis cõmittit̃. Quid igit̃ prohib& & ĩ cæteris
rebus: hoc idẽ seruar̃. Ciuitatũ ei aliæ p tribꝫ
diuisæ sũt: aliæ p classes: aliæ p cẽturias: aliæ
itẽ: alit̃: & cuiq; pti suus p̃est magistratꝰ. si qs
igit̃ his queãdmodũ choris p̃mia põit: qui nã
armis p̃stẽt. qui equis. qui ordĩe. qui uirtute
in bellis: qui iustitia in consiliis: eueniet pro
fecto: ut certatim his rebus omnibus enixe

studeāt. Quāobrē & ꝓpabūt uelocius ubi opus erit honoris grā: & tributa soluēt: & qd optimū qdē ē. minime āt cōsuetuz: cultus terrarū multo splēdidior fiet. præmio posito uillis & agris: q optime sint exculti. In qua quidē re: manifestissima apparet utilitas. nā & crescūt uectigalia: & frugalitate negocium pariet. nec ob desidiaz libidines crescēt. Si āt mercatura ciuitati ē utilis: huic quoq; rei ꝑmiis constitutis multi mortales ad eā rē excitabunt: Quod si is qui redditū aliquē hōestū rei p. excogitarit: præmiū ꝓponet. nec huius qdē rei meditatio negliget. Vt āt sūmati oīa cōprehēdā: si cuiuscūq; bōi auctoribꝰ: īuentoribꝰq; premia constituēt: ꝑmulti occupati ērt ī bōis rbꝰ meditādis: multis āt ī eo gñe occupatis necesse erit multa utilia īuēiri: īuētaq; augeri. Si āt id uereris o hierō ne hec tā multa prēia magnā exhauriāt pecūiā: succurrat tibi q̄so: q; nihil uiliꝰ emit q̄ q; prēio cōpat. uidemꝰ ei ī musicis gymnicisq; certāinibꝰ: q̄s curas quos labors: quos sūptꝰ ꝓ puis prēiis subeāt hoies. & hierō m̄ hercule iqt Sionide uidris narrasse. Sz tñ de his armatis:

q mercede accepta nos custodiũt: hẽs qđ doce as: ne ea đ cã odio simus ciuibus nr̃is. An for te cẽses: ut is q amet᷑ a suis: nullis oio custodi bꝫ idigeat. Nõ ita iqt sionides: sꝫ idigebit. Ne q̃ ei me fugit quosdã eẽ hoies: q uelut eq quã to magis illis idulgeat᷑. tãto maiori petulãtia sũt. Hoc itaq̃ genus hoiuꝫ cõpescet armatoꝝ terror. bõi ãt ex nulla r̃ tm̃ cõmodi capiẽt: & si mul tu eosdẽ capitis tui hẽbis custodes. cũ iaꝫ sæpe dñios uiolẽtia seruoꝝ occiderit. Si igit᷑ ip̃ mis hoc erit illis p̃ceptũ: ut õs ciues custodiãt & si res ita postulet: opẽ ferãt. nꝫ ei ulla citas i pꝰboꝝ hoiũ oio ẽ uacua: si hoc itaq̃ spectar̃ ad suũ officiũ psuasũ erit illis: ut ciues turẽt᷑: & p̃ terea colonos: iumẽtaq; ipsoꝝ: fiet ꝑfecto ut ci ues oi metu: ac solicitudie p illos liberati: com modius res suas curar̃: atq̃ augere possint: ho stiũ uero aut repẽtinã ui r̃pellet̃: aut latẽtes isi dias præsẽtir̃: qs melius põt: q̃ hi q cõtinuo st᷑ i armis: hec illoꝝ officia dõi erũt: militiæ ue ro nihil hoc gñe hoiuꝫ põt eẽ utilius. Naꝫ & pugnabũt: & labores suscipiẽt: & picula subi bũt: ante ciues tuos. Vicinas ãt urbes ꝑpẽsiors

adpacē faci& eorū formido.hōies .n. cōtinuo
belligerari pati:facillime ōniū:& suos seruarī:
& inimicos labefactarī qēt:Atq ubi ciues tui in
tellexerint ab eiusmodi armatis:nihil bōis ho
minibꝰ piculi eē:malos āt iniuria phiberi:au
xiliū ferri afflictis:ptegi ciues:i bello labores
suscipi:nullus fere repiet q pecūiā p illorū mr
cede nō libētissime ac pmptissime cōferat : cū
sæpe alias haut quaquā in re tā utili puati ho
mines maiores sūptus sustineāt.Illud quoq te
dcet o hierō:ne recuses rē tuā ppā:in cōi utili
tate uelle cōsūerī.nā ut mea qdē fert opinio:lō
ge oportūius dcētiusq expēdit a tyrāno in rē
pu.quā in puatā.qd facile pz:si sigillatiz cōsi
deras.Si.n.tibi sit splēdida domus infinito sū
ptū instructa:utrū ex illa maiorē tibi gloriā cō
parari putas:an ex uniuersa urbe: mœnibꝰ:tē
plis:porticibꝰ:foris:curiisq ornata.Armis ue
ro utrū tuis ppis egrgie tectus:magis tremēdus
hosti uidererī:an si tota ciuitas bn̄ armata sit.
Vectigalia āt utrū putas maiora forē:si solū rs
tuæ diligētissime curentī:aut si ōniū ciuiū res
tua diligētia frugifere fiāt:Currus uero quos

alerꝛ magnificētissimū mūus: pulcherrimaqꝫ e
xercitatio putatꝛ: utꝝ magis putas ꝺcerꝛ: si plu
rimos ōniū equoꝝ tu unus alas: & i certāīna
mittas: ā si ex tua ciuitate plurimi exeāt: plu
rimiqꝫ ꝺcertēt. Victoria āt utra pulchrior tibi
uiderꝛ ex equoꝝ uirtute: ā ex ciuitatis cui tu p̄
sis felicitate. ego sāe nec ꝺcere q̄dē arbitror: ty
rannū hōiez cū ꝑuatis certarꝛ. uictor. n. ullā glo
riā asseqꝛ tyrannus: sꝫ inuidiaz: ut ex multoꝝ
bōis pecūiaz trahēs: ad suaz magnificētiaz. uic
tus uero oiuz maxīe ridiculo ē. Sꝫ ē tibi o Hie
rō: ut mihi q̄dē uiderꝛ: cū aliisq ciuitatibꝫ p̄sūt
hōestū certamē. quos si tu q̄dē supaueris: ciuita
tē tuā feliciore oñdēs maxīe pulcherrimā glo
riosissimazqꝫ uictoriā asseq̄re. ex quo illud p̄
mū cōtiget: q̄d tu potissimū cupis: ut carus sis
tuis. ꝺinde n̄ ūicus erit tue uictorie bucinator
sꝫ ōs tuā uirtutē ꝺcātabūt. Intuebūtꝛ te n̄ solū
siguli hōies: ueꝝ & ūiuerse citates. Nec solū
ꝑuatim: sed etiā publice admirabuntur. lice
bitqꝫ tibi quacunqꝫ uolueris uisendi gratia tu
to proficisci. licebit & domi hoc idem asse
qui. Semper enim aderunt turbæ hominum

ostẽtar̃ tibi cupiẽtiũ:si qd:aut prudẽtiæ aut d̃
coris:aut bõi alicuius hẽant: & tibi õi studio
placer̃ enitẽtiũ:fauebũt tibi p̃sẽtes:cupiẽt uide
r̃ absẽtes:nec solũ diligeris ab oĩbꝫ:sꝫ & amabe
r̃.nec tiebis tu qdẽ queq̃:sꝫ alii ꝓ te soliciti er̃t:
ne qd tibi cõtigat aduersi.Eritq; psuasũ oĩbꝫ:
ut d̃ tua salute cogitar̃ d̃beãt.Q r̃ si qd ũq̃ imi
neret:ñ solũ hr̃es illos piculoꝶ socios: ueꝶ &
ꝓtectors acerrios.Nec erit uerẽdũ tibi multis
pulcherrimisq; mũeribꝫ afluẽti:ne cui ñ bñ d̃
te merẽti qppiã d' fortũis tuis patiaris:Oẽs.n.
tuis bõis uidebis gaudẽtes:õs ꝓ tuis r̃bꝫ ñ secus
ac ꝓpis uigilãtes.i thesauris ãt hẽbis cũtas a
micoꝶ diuitias.Sꝫ age o hierõ dita amicos:te
ẽi ipꝫ ditabis.Auge citatẽ:tibi.n.ipsi cõpabis
potẽtiã.Quæ r̃ illi amicos:atq̃ socios:puta ciui
tatẽ qdẽ ꝓpaꝫ eẽ domũ:ciues uero ꝓpiquos. a
micos ãt filios:Filios uero uelut ꝓpaꝫ aĩãꝫ:&
hos õs uicer̃ cõeris officio.Si.n.amicos bñficiis
cõplecter̃:nihil tibi obeẽ poter̃t inimici.Quæ
oĩa si tu feceris:cũtaꝶ q̃ i hũana sũt uita:pul
cherrimã ac beatissimã rẽ possidebis.Foelix eĩ
cũ sis nemo tibi ĩuidebit. FINIS.

GVARINI VERONENSIS IN PLVTARCVM PRAEFATIO.

m AIORES nostros Angele mi suauissi me non admirari: & maximis prosequi laudibus non possum: cum tantam in eis animi magnitudinem: atq; constantiam fu isse intuear: ut litterarum: ac doctrinae studia: si mul & rerum tum publicarum: tum familia riũ negotia capesserent: Itaq; complecterẽt̃ ut eos neq; subtilitas: neq; discrien: neq; occupa tio deterreret. Quin adeo sedulo: adeo prudẽ ter: adeo prouide suam impartiere diligentiã: ut qua in re magis excellerint: nõ facile digno scas. Tanto quippe cum ordine: & ut ita dicã parsimonia suum distribuisse tempus uiden tur: ut ex ocio negocium: & ex negocio ocium nullum amitterent: Horum uestigia: cum ui rili pro parte: & quantum hac aetate fieri põt te longe imitantẽ aspicio. Tibi pro nostra mu tua beniuolẽtia: & charitate congratulor. Naʒ eo pacto magistratus: & publica exerces mune ra: ut & liberos ne omittas: & domesticae rei

curã suscipias. Maiorẽ ãt ĩmodũ me tua quædaȝ sedulitas: & accuratio ꝑpẽsa delectat: quã in educãdis ꝑcipue filiolis tuis: recte ꝑ ætate morãdis adhibes. Id sapiẽter eqdẽ: & sũma cuȝ rõe ꝑuidisti: ut uirtutẽ & honestos mores a teneris ĩbiberẽt ãnis. Certũ mediusfidius: ac stabile legatũ: Nã cũ reliqua mõmtanea: & fugacia bõa: & q̃dã ludibria fortũæ sit: Virtus ꝑfecto cõstãs: æterna: & nr̃a ẽ possessio. Sȝ qd opꝯ ẽ meis hæc efferre s̃niis. Adest eruditissimus: & clarissimus auctor Plutatchus: q oẽm rẽ de hac ipa đ qua loquor: ĩstitutiõe a uertice: ut aiunt ad calcẽ nõ miuus acute: q̃ sapiẽt̃ explicabit. Eũ nuꝑ ex greco latinũ feci: tuoq; nõi đdicaui. Suscipies ãt opusculũ: cuius & si ꝑ iterꝑtis uitiũ minus luculẽta fortasse sit dictio: s̃na ꝶ tñ elegãtia: & ꝑceptis diuio quodã mõ excogitatis abũde letaber̃. habebis ei ũde & aiuȝ đ mulceas legẽdo: & tuos educãdo ĩstruas. Qua in re abs te peto: & magis atq; magis oro: ut illustrissimo ĩꝑmis Manueli Crisoloræ gratias hãs: suũq; tollas ad sydera nom. Q m̃ eius uiri opa: simul & hũanitate factũ ẽ: ut græcaꝶ

splēdor litterarū ad nr̄os redierit hoies: qūos ob earū ignorationē nō puæ dudū iuoluerāt tenebræ. Sz de his alias Plutarchū ipsū audiamus.

PLVTARCHVS DE LIBERIS educādis.

QVID nā est qđ de igenuorū educatiōe liberorū dicer̄ qspiā possit: quarū ue rerū usu ii ad morū ꝓbitatē euasuri sint: Eia cōsideremꝰ ante oīa qđ ipsorū ꝓcreatiōe: fortassis pricipiū fecisse p̄stabit. Si qs igit̄ illustriū esse natorū pr̄ optat: id ei ꝓponendū arbitror: ut ne uilibus, aut abiectis se se deuinciat mulieribus quales meretrices sunt: aut pellices. Quibus enim ulla ex parte: uel matre innatā est macula: eos quoad uita superstit indelenda quædā ignobilitatis conuicia comitantur: quæ increpare: carpereq; uolentibus in promptu magnopere sunt. Sapiens nimirum is extitit poeta: quisquis infœlices ait esse prognatos: quum nequaquam recte fundamenta sui

gn̄is iaciāt. Pulchre igit̄ libertatis: ac licētiæ te
saurus ē bōis ꝓcratū eē parētibꝫ. Quæ r̄s his
plurimi fieri dꝫ: q legitimā exoptāt sobolē: at
q simulati: & numoꝝ istar ficti gn̄is arrogātia
falli: ꝺ̄ ꝑmiq; n̄a sol&. quo circa is rectissīe ceci
nit poeta: q hūc i modū iq̄t: Sceleris pētū mēs
usq̄ sibi cōscia: fortissimū quoq; captiuū trahit
uiꝝ. Quēadmodū iactātia simul & fastu r̄fer
ti sūt: qbꝫ claris nasci pētibꝫ obtigit. Eā ob cāꝫ
filium themistoclis Cleophantum multoti
ens i multitudīe dixisse ferunt. Quicqd is ex
peteret ab athēiēsiū populo mox apꝓbatū iri
Nā q ille uellet: & mater: & q mater & thēi
stocles. Quæ uero thēistocles: eadē & uniuer
sus athēiēsis populus. Dignissimū ē eā aī ma
gnitudinē collaudar̄: eoꝝ q iccirco regē Archi
damū pecuniis mulctauer̄: qm̄ pusilli corporis
mulierē mr̄imōio cape passus erat. Subide di
cētes ꝙ ille n̄ reges: sꝫ regiā eis stirpē edere co
gitass&. Post hæc deiceps dicat̄ ꝙ maiores nr̄i
haud neglexisse uidēt̄. Quid nam illud ē: ut q
se mulieribꝫ generādæ gr̄a sobolis admouēt:
hi oīo sobrii: aut uino saltē modestissime deli

bato:congressũ faciãt. Quibus enim ex initio ut a genitoribus p ebrietatẽ seminarẽt accidit: ii uini auidi:ac temulenti nimiꝝ esse solent. Ea pp cũ Diogenes quẽdã ex temulẽtia aliẽa tæ mentis adolescẽtulũ desipe cerner&: Ado lescẽtule inqt ebrius te seminauit pater. Et de genitura quidẽ hactenus. At uero de ipsa iam degenda uita uidetur explicandũ.

Eneraliter eqdẽ:qđ de artibus ac sciẽtiis dicere consueuimus:Idẽ etiã đ uirtute di cendũ. Tria esse q̃ ad operis perfectionẽ rite o beũdã cõcurrerẽ oporteat:naturã:rationẽ:& cõ suetudinẽ. Rationẽ disciplinã uoco : Cõsuetu dinẽ uero exercitationẽ:Initiũ a disciplina. V sus ab exercitio ac meditatione fiet. Ex omni bus ãt absolutio cõparabitur. Si istoꝝ pars ul la defecerit:necesse erit hãc claudã esse uirtu tẽ:Cæca ei res est sine disciplina natura:& abs q̃ natura disciplina manca res existit. Imper fectum ãt qddam existit:si ambobus his care at exercitatio:Nã sicut in agroꝝ cultura bõã iprimis esse tellurẽ oportet:tũ serẽdi peritum agricolam:de hinc optima semina. Eodẽ mõ

telluri ñaturã:agricolæ:præceptorẽ:seminibꝫ studioꝝ institutiones:ac præcepta cõferes: q̃ oia ĩ eoꝝ aĩos conuenisse:ac spirasse cotẽderi: quos uniuersi decantãt:Pythagorã dico. Socratẽ. Platonẽ:& quisq̃s sẽpiternã cõsecutus ẽ gloriã. Ingẽtis certe fœlicitatis:& diuini fauoris ẽ si cui singula hæc dii contulerĩt. Quod si quis haut idoneũ existimat ingeniũ: postea q̃ doctrinã:& rectã ad uirtutẽ nactus est exercitationẽ:ingentes naturæ defectus:ut fieri potest:ñ remittere magnũ in modũ:imo uero prorsus: errarẽ se sciat. Socordia eiꝫ naturæ uires pimit doctrina tollit ignauiã. Facilia quoq; ipsos fugiũt neglıgẽtes. Difficilia uero cura: & diligẽtia capessunt. Quã expeditissima: q̃q; efficax sedulitas pariter:ac labor existat:cõpluribus ĩ rebus facile:si cõplexeris disces. Aquaꝝ enim guttæ lapides cauãt. Ferꝝ & æs manuũ tactibus obteruntᷣ. Carpẽtoꝝ rotæ sũmis inflexæ uiribus haud ullo pacto pristinã reparare rectitudinẽ possunt. Curuatas histrionuꝫ uirgas nullo dirigere modo lic&. Quin factus prætᷣ naturã labor naturæ uim superauit. An hæc

dumtaxat diligentiæ potestatem indicant. Minime: immo uero & infinita cætera. Si quod fertile natura solum incuriæ deditur: squal& incultum: quoq; natura præstantius est: eo magis si per ocium: ac negligentiam omissum erit: perditur. Est ne quispiam infecundus: & supra modum asperior ager. At cultus generosos edidit fructus. Quænam arbores sunt: quæ datæ neglectui non simul: & tortæ pululent: & steriles perstent. Quũ eædem rectum assecutæ patrocinium fructuosæ sint: & magnoper fertiles: Quæ corporis fortitudo non obtunditur: & propter incuriam: molliciem: ac malam habitudinez non perit: Quæ autem imbecilla adeo natura: quæ per exercitationes: atq; certamina ad maximas non augeatur uires: Qui uero equi a primis bene domiti annis suis non obsequũtur sessoribus: Qui autem indomiti pstant: no ne ceruice durissimi: & animis feroces euaserunt. Et quid admirari cætera opus est: cum truculentissimas feras laboribus mitigari: mansuefieriq; plerunque cernamus.

Bene Thesalus ille: q cum interrogaret̃ q̃nã abiectissimi thesalorꝝ essẽt. Qui bellicarꝝ qui etẽ rerꝝ agũt: inq̃t: Et qd multis opus ẽ uerbis Cõsuetudo ẽ: q̃ longeua permaneat. Si qs ꝓpꝰ as: familiaresq̃ ex consuetudine uirtutes agat is nullo aberrare posse mõ uidet̃. Qua i re uni co usus exẽplo ãplius q̃ hisce rebus ꝓlixiora e narrar̃ desinã. Licurgus ille sparthanorꝝ legis lator gemios ex hisdẽ parẽtibus catulos susci piens: haut similibꝰ educauit moribꝰ. Alterꝝ ei elluonẽ luxuriaq̃ solutũ. Alterꝝ idagine sa gacem: & uenationibꝰ idoneũ reddidit. Postea cũ aliq̃n lacedæmonii unũ in locũ cõuenissẽt Ad pãdã iq̃t uirtutẽ uiri lacedæmonii igẽs ẽ momẽtũ cõsuetudo: disciplina: doctrina: & ui tæ institutio: q̃ uobis illico manifesta uehem̃ ter esse faciã: duos subinde catulos abducẽs: cũ ollã i medio: leporẽq̃ corã eis posuisset: alt̃ q dẽ leporẽ: alter i ollã mag̃ erupit ipetu: Cũ ãt lacedæmonii nũdũ q̃dnã id sibi uellet cõiecta rẽt: aut quãobrẽ catulos ostẽtasset: hi ãbo dixit iisdẽ orti parẽtibꝰ: ceterꝝ diuersã uitæ cõsuetu dinẽ assecuti: alter gulosus: alter uenator euase

re. De uita qdē ac cōsuetudie satis. Cōseq̄ns ē: ut de educatione dicatur.

Port&:ut mihi ꝓfecto uidet̄:ut matres filios educēt:eisq; ubeta porrigant:qm̄ maiori cū charitate:& impēsa magis diligētia nutriēt:ut q̄ natos ex intimo:& ut dici solet ex ūguibꝰ amēt. Nutrices uero:& alūne supposită quādā:& ascripticiam bn̄iuolētiā hn̄t:utpote mercedis gratia diligentes. Quod matres eos quos ꝓgenuerit nutrir̄:alet̄q; cōueniat: ipa ēt natura demonstrat. Vnicuiq; ēt aīntiū gn̄i: q̄ pariūt iccirco simul & lactis alim̄ta suppeditauit. Eius quoq; sapiētē fuisse ꝓuidētiā cōstat: q̄ duplices mulieribus mām̄as addidit:ut si gemellos pepisse contigerit:duplices ad alēduz fōtes haberent. Præterea ut maiorē i eos quos ꝓcreassēt amorē:beniuolētiāq; fouerēt. Quod mediusfidius haut iiuria factū ē. Victus ei cibiq; sodalıciū quiddā bēiuolētiæ:& amoris icrementū existit. Nā & beluæ:dū a sociis pastus auellūt̄:magnuz p̄ se ferr̄ d̄sideriū uidet̄. Dāda p̄serti opa:ut matres queādmodū enaratū ē:filios educente:isq; ubera porrigāt. Sin

id facer̃ neq̃erit uel pp aduersã corporis ualitu
dinẽ id nãq; ipedimẽto eẽ poterit: uel pp alioꝝ
studiũ gignẽdoꝝ: a lũnas ac nutrices nõ uiles e
quidẽ: aut aduenticias: ueꝝ q̃ maxime idoneas
ꝓbasq; suscipiendas esse censeo. Primũ q̃dem
moribus instructas patriis. Sicut enim infan
tium mẽbra: simulac nati sũt: formari cõponi
q; debent: ut recta: minimeq; obliqua fiãt: Ita
pueroꝝ mores principio aptæ: concineq; fige
re cõueni&. Illa nãq; nouella ætas ad fingẽdũ
facilis & tenera ẽ: & ipsoꝝ aĩs dum molles ad
huc extãt disciplinæ melius ĩstillãt: Difficili
us ãt q̃ dura sũt molliũtur: Ita & doctrinæ: dũ
puerilis adhuc aĩus ẽ insculpũt. Aptissime igi
tur diuinus ille Plato nutrices admonuisse ui
detũr: ut ne friuolas: ac turpes pueris fabellas
mandẽt: ne illoꝝ animos ex initio stultitia: &
corruptis ibuãt moribus. Pulchre igitur pho
cilides poeta monuit: Dum tener est gnatus
generosos instrue mores. Illud etiam ne omit
tatur dignum est: ut adolescẽtulos qui alunnis
conuicturi ministraturiq; sint: tales ĩprimis
inquiramus: ut bonis ueniãt instituti moribꝫ

Dehinc ut patriũ sermonẽ: ac expedita pronũ
ciare uerba sciãt: ne barbaris uocibus: aut de
prauatis moribus ĩtincti aliquod ex his uiciũ
reportẽt. Haut est ab re illud usitatũ sermone
prouerbiũ. Si claudo uicinus habitaueris: & i
pse claudus ãbulare disces. Postq̃ peruẽtuꝫ eo
ætatis erit: ut iam pædagogis committi pueri
debeant: hic ãd eorum institutionem oĩs hẽbi
tur diligẽtia: ne mancipiis: aut barbaris: aut p
fidis: & inconstantibus filios traderẽ se nesciãt:
cũ irridenda uehemẽter hoc tempore multo
rum adsit consuetudo. Præstantes siquidem
seruos nacti: hos quidẽ agricultores designat:
illos naucleros: alios mercatores: quosda& do
mesticae rei dispẽsatores. At si quẽ temulentũ
scurram: & ad omnem rem gerendam pror
sus inutilẽ seruum r̃perierint: huius curæ na
tos committunt. Frugi uero paedagogum ta
lẽ natura esse oport&: qualis Achillis paeda
gogus Phœnix erat: quem idcirco Peleus: ut ẽ
apud Homeꝝ Achillis curae p̃fecisse dr̃: ut ei
dicẽdi pariter: ac faciendi ductor for&: atq̃ ma
gister. Maximũ oĩuꝫ: lõgeq; p̃mariũ dicturus

accedo. Inquirendi filiis præceptores: quorũ uita nullis obnoxia criminibus: irreph̃ẽsi mores: & optimũ expimẽtũ. Hõestatis ei fõtẽ: simul ac radicẽ eẽ liqt legitimã cõseq disciplinã Ac ueluti coloni sepes arbusculis circũponũt: Ita & æquissimi p̃ceptores consona pueris instituta: & admõitiones ĩsuerũt: ũde rectissima moꝝ germina pululẽt. Nũc uero r̃spuẽdi: isto machãdiq; ñnulli sr̃ gẽitores: q p̃usq̃ ullã ex p̃ ceptoribꝫ expientiã sumpserit: hoibꝫ aliquãdo iꝓbis: iperitiaq;: ac ignoratiõis ĩsignis liberos cõmendãt. Quod & si p ignorãtiã factũ fuerit ridiculũ tñ ẽ. Illud ãt extremæ certe stultitiæ. Quidnã iqes: quidã ei q̃q̃ quibusdam dicẽtibꝫ pitis aliquoꝝ inscitiã: improbitatẽq; cognorit idq; p̃senserit. Eis tam̃ suos cõmẽdant pueros. Nõnulli placidis eoꝝ uicti blãditiis. Sũt qui rogantiũ amicoꝝ gratiæ tribuãt. Qua in re simile quippiã factitant: ut si quis ægroto laborãs corpore doctũ: ac salutiferꝝ omittẽs medicum: ut amici gr̃aꝫ ineat: ĩpitũ deligat: a quo fortassis in pniciẽ detur: aut præstantissimo gubernatore dimisso: obsecrantibus amicis

ꝑbet ignaꝝ. Proh iupiter diiq̧ ōs eſt ne pater
næ qſpiā appellatiōis: q pluris obſecrātiū gra
tiā: q̃ liberoꝝ eruditionē faciat: Haut ab re
qđ ātiquus ille Crates dicer̄ ſolebat: q ſi licuiſ
ſet: ubi i altiſſimā urbis partē cōſcēdiſſet: ſe uo
ciferaturꝝ aiebat: Quorſum ruitis homines: q
ōe i cōpādis pecuniis ſtudiū facitis: Filioꝝ ue
ro qbus eas reliq̄tis nullā ſāe curam ſuſcipitis.
Quibus addēdū eē cēſeo: q̧ ubi patres haut a
liter faciūt: q̃ q magnā calceoꝝ ſedulitatē hn̄t
cū iteri pedē ipſū puipendāt. Multi ſūt pētes
i qbꝫ adeo nūoꝝ amor piter & filioꝝ odiū icr
euit: ut ne maiora ipēdāt ſalaria: nullius exiſt
iatōes hoēs eoꝝ natis deligāt: uiliſſioꝝ p̄cioꝝ
diſiplinā iſectātes. Ob quā rē Ariſtippus haut
iſulſe: qn urbāo plurimū ſermōe q̄ndā m̄tis io
pē patrē carpſit. Quopiā ei ex eo pcūctāte: q̄ta
iſtruendi gr̄a filii mercedē poſtular&. Mille
dragmas dixit. Ille uero hercle ait. Permagnū
poſtulatū. Seruū ei comparare mille dragmis
poſſū. Duos iq̄t hēbis ſeruos & filiū: & quem
mercaberis: & ut ſūmatī dicā quonā mō abſur
dū ñ ē: nr̄os quo dextra cibos capiāt: ita aſſue

fecisse: ut si leuã ꝓtendat: cõtinuo increpemus nullã autẽ facere ꝓuidentiaꝫ: ut idoneas: atqꝫ legitimas audiant disciplinas. Quid autẽ his admirãdis accidat patribus postq̃ filios male nutrierit: maleqꝫ instruxerit dicere aggrediar Nã cũ sumpta uirili toga salubrẽ: ac bene institutũ uiuẽdi ordinẽ aspnãtes: ad imodestas atqꝫ seruiles se se p̃cipitarit uoluptates: tũc ita liberos erudisse penit&. Cũqꝫ nulla extat utilitas se se ob illoꝝ peccata discruciãt. Hi ei assentatores: parasitosqꝫ r̃cipiũt idecores: ac execrãdos hoĩes: & pnitiosos iuuẽtutis euersores. Illi scorta: meretricesqꝫ supbas: atqꝫ sũptuosas r̃dimũt. Alii obsoniis & exquisitis ferculis dies pagũt: Quidã in alea: ꝑcacissisqꝫ sodaliciis uti naufragi demergũt. Nõnulli iuuenilibꝰ se se magis applicãtes malis adulteria: libidinesqꝫ cõplectũt: & unicã morte uoluptatẽ existimãt Veꝝ ei uero hi: si cuiuspiã phylosophi cõsuetudinẽ hũissẽt: haut talibꝰ ꝑfecto rebꝰ aĩuꝫ induxissẽt. Quin id Diogẽis p̃ceptũ didicissẽt: q uerbo qdẽ grauiter: re ãt uere cõmõefaciẽs ait Metriciã ĩgredeř domũ: ut pdiscas q̃ uilissima

rũ rerꝝ pcia nullã pſe ferũt excellitiã.et ut ſuc
cicte dicã uaticinari magiſq̃ admonerĩ iuĩ me
existimãs. Vnũ i ha re pmum:mediũ:atq; po
ſtremũ eẽ uerticẽ aſſeuero:ut hõeſta uitæ re
gula:& legitima ſit eruditio.Hæc eẽ q̃ ad uir
tutẽ:ac beatitudiẽʒ plurimũ ferãt adiumti.cæ
tera qdẽ bõa hũana q̃dã eẽ puſillaq;:& idigna
quæ tãtis iſectemur ſtudiis. Pulchra qdẽ me
diuſſidius eſt nobilitas. Sʒ maiorꝝ illud nrõꝝ
bonũ exiſtit.Præcioſæ qppe diuitiæ. Verꝝ ea
ẽ fortunæ poſſeſſio:cũ eaſ & hñtibꝰ multotiẽs
auferat:& minie ſpãtibus afferat.Magnæ in
ſup opes ſignũ qd̃dã & facinoroſis nota ſeruiſ
& calumniatoribus iacẽt:quotiens loculos a
gitare:adoririq; concupiuerint:& quod maxi
mũ eſt.Hæ quoq; ſceleratiſſimis cões homini
bus ſũt.Gloria uenuſta quidem res ẽ. sʒ incõ
ſtãs minieq; ſtabilis.Forma pcipuũ qd̃dã:&ꝓ
qua uẽdicãda magnopere decertetĩ.At caduca
puoq; durans tẽporĩ.Præcioſa quippe ſanitas.
Verũ permutationi prorſus obnoxia.Cõcupi
tæ ſane uires:& i ptem beatitudinis collaudã
dæ.Sʒ facile aut ægritudie:aut ſenectute cõta

bescunt. Si quis omnino corporis robor glorie tur: sententia falli se discat. Humana siquidez uis præ cæteris par squota extat aniantibus Ellephātes inq̄: tauros: atq; leones. Nostris āt in rebus sola & imortalis & diuina est eruditi o. Ex uniūersis duo humīæ naturæ perq̄ pe culiaria bona sunt: intellectus: & ratio. Et in tellectus quidem imperat. Ratio autem obse quitur. Hunc nullus fortune tollet incursus: nulla calumnia distrahet: nō ægritudo corrū pet: neq; senectus ullis affliget nocumentis. So lus intellectus est: qui uetustate confectus r̄pu bescat: cū & reliqua omnia tempore diminuā tur: scientia senectus augescit. Bellum sigula torrentis instar trahens: & omnia ferens solaz doctrinam nequit eripere. Quo circa phyloso phum Stilponem illum megarensem memo ratu dignum fecisse responsum autumo. Naz cum demetrius captam urbem solo æquass& stilponem interrogauit: nunquid suorum qui cq̄ amisiss&. Cui stilpo haut equidem inquit. bellum enim nulla ex uirtute spolia ducit. Cō cors huic: & cōsentaneū illud socratis uidetur

esse responsũ. Nã cũ3 Gorgias: ut arbitror per
contaretur: an persa℞ regem felicem esse pu
taret. Nescio inquit quantum habeat uirtutis
ac disciplinæ: perinde ac in hisce: non ãt fortu
næ bonis persistat beatitudo. Cætera℞ quemad
modũ nihil filio℞ eruditione propensius: &
conducibilius faciundum esse moneo. Ita ĩcor
rupta ac salubri patriã insistere oportere dixe
rim. Ita ut liberi a popularibus: & laudatiuis
q̃ procul nugis abducantur. Nam multitudi
ni qui collibuerit: is sapientibus displiceat o
portebit. Testimonio ẽ Euripides ita dictitãs:
Iners ego sum meos in uulgum uersus dare.
Modicis uero: ac equalibus sapientior. Et pro
fecto qui peritis contemptui sunt: ii ad perorã
dum in multitudine magis idonei habentur.
Qui enim ad turbulentissimæ gratiam: & be
niuolentiam plebis ineundam sua constitue
rit exercitia: eos ut plurimum prodigos: & uo
luptatis auidos intueor: & iure quidem ac me
rito. Nã si quis ut uoluptatem aliis compar&
honestatẽ negligit: is certe rectas ac salubres d
lectationes suas ãte ponere: aut pro uoluptuo

sis modesta sectari nullo mō poterit. Ad hæc: ne pueri dicāt ex tēpore cauēdū erit. Quod ei icōsulto ac temerē dictū: factū ue sit: id pulchrū eē neqt. Vtq᷑ i ꝓuerbio est: difficilia hōesta sῑt. Impmeditati quoq᷑ sermōes pluria leuitate: i curiaq᷑ referti: nꝫ ūde sumēdū exordiū: nꝫ ubi tminādū facile cōspicāt. Prætē alia delicta: qbꝰ extēporarie dicēdū ē: hi ad imoderatā quādā i cidūt multiloqntiā. Cōsyderata uero medita tō orōnē e cōgrua uagari mēsura ñ sinit. Periclē ut accepimus ad porādū cōuocatū multotiēs populo nequaquam audiuisse constat: q᷑ impe ratum se esse diceret. Eodem modo & eius in re publica emulator Demostenes: quum ad consulendum accerseretur a populo: resti tit. Nō ei istructus sum ait. Hāc nullo cū auc tore: mendacēq᷑ traditionē eē fortasse qs dic& Verum i oratione contra Midiā cogitationis utilitatē palā adduxit: hūc in modum inqēs. Ego uiri athenienses cōsyderasse me fateor: & q̄tum in me sitū ē præmeditatū uehemēter eē nō ificior. Miserādus ei certe forē: si ita dispo situs accessissem: ut quæ de hisce rebus oratu

rus sũ icõsyderata præteriissem. Neq; uero id nunc dico: ut sit oio dicendi expedita præpara tio reprobãda: aut quominus ab his q eam re; digne exequi possint habenda sit exercitatio: sed hoc iuueni parce faciũdum: quoad uirilis succedat ætas: neue ex incidẽti dicat dignum arbitror. At cũ eloquendi uires radicẽ egerint: tunc ubi tẽpus aduocarit orãdi ubertatẽ iptirẽ cõueni&. Sicut ei q lõgo tẽpor in uinculis con iecti fuerint: si posterius soluantur: ob diutur nã uiculorũ consuetudinẽ ambulare nequeũt quin immo claudis incedũt pedibus: Ita & q sermonem diutius astrinxerint: si quando lo quendũ extemplo fuerit: nihilominus eundẽ stilum interpretis obseruãt. At si quis pueros ex tempore dicere sinat: extremæ causam ga rulitatis instituit. Miser quidam pictor: quum suam Apelli ostenderet imaginem: hanc modo pinxi dixit: cui Apelles: & si taceas inquit hanc subito depictam esse in telligo. Demiror autem quo nam pacto non plures huiuscemodi depinxeris. Et ut ad p̃orẽ materiã referat oro: sicuti theãtralẽ ac tragicã:

ita & depssaz & hũilẽ dicẽdi orõnẽ euitãdã fu
giẽdãq; prsus admoneo. Tũidũ nãq; orõis ge
nus ciuile nequaq̃ ẽ. Tẽue uero nusq̃ mou&.
Quẽadmodũ ei corpꝰ ñ solũ icolume uerũ ẽt
bõe hitudinis eẽ oz: ita & orone non mõ nõ æ
grã: sed ẽt robustã eẽ conuenit. Nã qcqd tutuz
est: id solũ mõ collaudatr. Quod uero cũ picu
lo fit: id ẽt admiratiõe psequimur. Eãdẽ quo
q; de ãi dispositione sñiaz hẽo. Naz neq; teme
rariũ: neq; audacia prorsus exutũ: ac timiduz
esse decebit: cũ illud q̃dẽ ipudẽtiã: hoc ãt serui
lẽ afferat turpitudinẽ. Mediã ãt i cuntis secar
uiã sũmæ & artis & cõsõantiæ ẽ. Adhuc cũ đ
disciplia cõmẽorẽ đ ipsa qd opiner diserẽdũ
cẽseo: sermonẽ ũo cõtẽtũ eẽ mẽbro: nõ ãt uari
is distictũ esse clausulis: nõ puũ impitiæ ac
dissonantiæ signũ facio. Id pterea ad exercita
tionẽ fastidiosũ: & passim itollerãdũ arbitror
Vnicus nãq; canẽdi modus & iuariatus perso
nis actꝰ laborẽ simul ac satietatẽ gignit. Amœ
na uero usq; quaq; uarietas cũ cæteris i rebꝰ:
tũ uero i uocibꝰ: atq; spectãculis. Ingenuis igit
adolescẽtibus nihil uel auditu: uel spectatu dz

omitti. imo nec is q̄ui orbis disciplinaꝝ appel
latur. Veꝝ hæc perinde ac gustus gratia: uel i
transcursu perdiscēda sūt. Fieri āt neq̄t: ut i cū
ctis perfectionē assequātur. Antiquiorē aūt p̄
mariamq̨ philosophiam eē ducāt. Qua in re
meam corā ex similitudine quadā cōstituēda
sñia. Nā sicuti compluris naui urbes obire p
pulchrum est: Ita in præstātissima domiciliuȝ
habere cōmodissimū ac præciosissimū. Vrbāe
profecto Biātez philosophū dicere solitū acce
pimus. Queādmodū cū proci penelopes con
gressum habere nequirēt: eius se ancillis imi
scebant. Ita & qui philosophiā conseq non ua
lēt: per cæteras nullius sane existimationis di
sciplinas aridi semper & tenues intabescunt.
Quāobrē aliaꝝ artiū & sciētiaꝝ uti pricipem
constituere philosophiā oportebit. Ad corpo
ris qdē curā duplicē sciaȝ hūana excogitauit i
dustria: medicinā dico: atq̨ gymnasticā: quaꝝ
altera sanitatē: altera bonā iportat hitudinē. A
nimoꝝ āt ægritudies atq̨ langores: sola ē q̄ cu
r&: medeat q̨ phia. Per hāc ei & cum hac scire
lȝ qd hōestū: qd turpe: qd iustū: qd iniustū: &

sũmatim q̃uid diligẽdũ:qd fugiendũ:quomõ parentibus:quomodo natu grãdioribus : qũo pegris:magistratibus:amicis uxoribus:ac ser uis utẽdũ sit. Vtq; deos uenerẽmur:parẽtes ho noremus:sẽiores uereamur:legibꝰ obtẽpemꝰ: mr̃atibus cedẽdum sit:Amicos diligerẽ oporte at:i mulieres seruare modestiã:caros hr̃e libe ros:minie seruire cũ seruis:& qđ maximũ ẽ i pspis fortunæ successibus lætitia ñ effũdi:nec i aduersis casibus tristitia deprimi:nec oio uo lupratibus eẽ deditos:nec ita per iracũdiã affi ci:ut beluarꝫ animos induamus:q̃ ex omnibus philosophiæ bõis ãtiqssima iudico.Generose ei secundam ferre fortunam uiri officiũ ẽ. Sie inuidia uero homĩs bñ ĩstitututi : uoluptates rõne superare sapiẽtis.Iracũdiam uicere nõ ui lis profecto aut abiecti munus est uiri. Cæte rũ eos pfectos opinor eẽ hoĩes:q ciuiles cũ phi losophia põtates q̃ant ĩmiscere.Hos sibi gemi na uẽdicarẽ bõa reor:ut.s.eorꝫ uita:& ad cõmu nẽ oiuꝫ utilitatẽ in re p.duceretur:& sũma cũ tranqllitate nullis obiecta fluctibus per sapiẽ tiæ studia uersaretur.Naꝫ cũ triplex uitæ ge

nus existat:unũ quidẽ actiuũ:contemplatiuũ
alterꝝ:tertiũ uoluptuosũ.Hoc sane dissolutũ:
& uoluptatis mãcipiũ:beluarꝝ ẽ & ĩfimorꝝ ho
minũ.Actiuuz aũt:si phia caruerit ĩeptũ ẽ. &
magnis delictis ĩuoluit.Speculatiuũ si ab acti
uo seiũgit̃ ꝓrsus ĩutile.Expiũdũ igit̃ ꝓ uiribꝫ
ut & publica cõficiãt:& philosophia uendicet̃
queãdmodũ ꝓ tẽporibus attinere uidebitur.
Hunc in modũ Pericles ciuilia tractauit offici
a.Hũc in modũ Architas Tarentinus.Hunc ĩ
modũ Dion Siracusius:& Thebanus Epami
nũdas:quorꝝ utrꝝq; Platõis constat fuisse disci
pulũ.Circa disciplinã quid amplius ĩmorari
deceat nescio:nisi q; ꝓ̃ter ea q̃ dicta sũt cõducibi
le ĩmo uero necessariũ existit:ut ad adipiscen
dos ãtiquorꝝ codices ne parꝝ diligẽtes sit. Verꝝ
hi ꝓ agricolarꝝ more colligẽdi. Naz ita disci
plinæ instrumẽtũ:non librorum possessio:sed u
sus & exertitatio est: sicut & colendi scientiaz
ab tellure:non autem a uomeribus & reliqua
suppellectile conseruari contigit.Corporis cer
tamina:ut contemnãtur:ne digna quidem ex
tantis ad eius rei p̃ceptores:ut ad ipsa q̃tum

ſat erit elaborent:pueri dimittētur:quo & ap
ta quædam membroꝝ compoſitio ſimul &
robur acquiratur. Bona enim in pueris corpo
ris habitudo:bonæ quoq; ſenectutis fundamē
ta iacit:ſicut hiemi neceſſaria per ſerenitatem
parare conuenit. Ita & boni mores:& optimū
ad ſenectutem uiaticū modeſtia in ipſa iuuen
ta reponentur. Adeo āt perinde ac in cella qua
dam reſeruandus eſt corporis labor : ut ne fra
giles:leuiterq; cedētes ad doctrinæ ſtudia fati
gati ſuccumbant. Hoſtes enim diſciplinaꝝ:ut
a Platone dictuꝫ ē labores atq; ſōni. Quid his
tātū inſiſto:cū ad id quod dictū longe pricipa
lius ē explicādū:ſūmo ducar ſtudio. Militari
bus nāq; certaminibus pueros exercere cōueni
et:ut ī iaciendis haſtis:tractandis arcubus:ue
nationibusq; magnope cōtēdāt. Victores eoꝝ
quos bello deuicerit bōa ſibi ipſis p̄mia eē pro
ponūt. Bellū educatā ī ūbra corporis hītudieꝫ
repudiat. Macilētus āt miles:bellicis aſſuetus
certaminibus pugiles:& ſtructas prælio ꝓpul
ſat acies. Quid agis dic& quiſpiam:tu cū de ī
genuoꝝ educatione liberoꝝ datuꝝ te præcep

ta ſpopõderis.poſtmodũ inopes:ac populares
ita uideris ꝑtermiſiſſe:ut ſolis inſtitutionẽ lo
cupletibus exhibere cogites:quibus occurrere
haut certe difficile. Ego nãqꝫ hanc ipſã inſtitu
tionem communẽ omnibus:ac utilẽ eẽ maxie
ueli. Verꝝ ſi ꝓpria laborãtes idigẽtia meis uti
cõmonefationibus neqerit:fortunã:nõ ãt me
conſulẽtẽ accuſẽt. Enitendũ itaqꝫ pro uiribus:
ut optima pueris:uel etiã ipſis pauperibus fi
at educatio:ſin ãt poſſibili ſaltẽ potiendũ erit.
Et iſta quidem:quæ grauiter i ſermone obici
poterãt adduxi:ut quæ ad rectã iuuenũ iſtruc
tionem ferũt deinceps adiungã. Illud igitur aſ
ſero ad honeſta pueros exercitia non plagis:
aut uerberibus.ſed monitis ac rationibus ad
duci oportere. Omitto eĩ ea magis ſeruos dece
re:q̃ liberos:qui durati rigeſcunt:& ad labores
ſuſtinendos:nunc ob plagaꝝ dolores:nunc ob
contumelias horrent. Liberalibus aũt pueris
maiorem laudes:ac uituperia:q̃ uerbera com
moditatem afferunt. Illæ enim ad honeſta cõ
citant.hæc a turpitudine cohibent. Mixtim
uero & alternis utenduꝫ erit obiurgationibꝫ:

& laudibus. Postq̃ uehementer obiurgarint: pudore agendum erit: rursusq; laudibus reuo cabunt: iisq; imitandæ nutrices erunt: quæ u bi infantes lugere coegerint ubera denuo ad e os solandos admouent. Cauendũ autem erit ne imodicis elati laudationibus intumescant: quoniaz nimiis demoliti laudibus frangunt: Plerosq; iam ego patres uidi: quibus amor ni mius ne amarent causa extitit. Quid enim est quod dicere uelim: ut exemplo luculentior fi at oratio. Nam cum hi festinent: ut filii in cũ ctis ocius antecedant: immensos illis labores adiciunt: sub quibus defessi corruãt: & alioqn pondere molestiarum oppressi doctrinam mi nus mansuete percipiũt. Plantæ enim cuz mo dicis alantur aquis: q̃ multis suffocantur. Eodẽ modo animus cum mediocri uegetetur labo re sub nimio demerssus opprimitur. Ab conti nuis igitur laboribus danda quædam pueris respiratio. Reminisci enim oporttet nostraz omnem uitam in remissionem: ac studium esse diuisam. Quo circa non uigiliam modo: uerum etiam somnum esse repertum: non

bellum solum: sed & pacem: non hyememn: sed & tranquillitatem: non operosos: sed festos etiam dies: & ut generatim eloquar: laboris condimentum est ocium: Idq; non in animantibus modo: sed etiaz ĩ his quæ anima carent fieri conspicies. Arcus enim lyrasq; remittimus: ut tendere possimus. Ac summatim corpus quidem indigentia: & replemento: animus uero remissione atq; labore conseruantur. Increpandi pleriq; merito sunt genitores: qui pædagogis: atq; præceptoribus filios ita committunt: ut quid hi discant nz u ideãt: neq; protinus audiant. Qua in re plusquam opus sit delinquunt: quum ipsi paucos intra dies experimenta suscipere ac tentare debeant: non autem in mercenarii dispositione spem suam collocare. Nam & illi maiorem puerorꝫ curaz ac diligentiaz facturi sunt: cũ rationem ubiq; reddituros se fore scient. Hoc ĩ loco generosũ illud lepidũ ue stabularii dictũ: q nulla alia ex re equũ adeo pinguescerẽ: q̃ r̃gis oculo dixit. Sup oĩa puerorꝫ memoria exercẽda cõsuescẽdaq;: ea ei disciplĩæ q̃i

quãdã cella penaria ẽ. Quãobrem memoriaꝫ esse matrẽ musaꝝ traditur in fabulis. Quasi uero insinuẽt atq̃ demonstrẽt nullã a natura rẽ tantũ gignere: ac nutrire q̃tuꝫ memoriã pos se. Illa igitur in utrãq̃ partem exercenda: siue ii natura memores: siue cõtra obliuiosi fuerit. Naturæ siquidem abundantiam corroborabi mus: defectum uero supplebimus: cumq̃ illis cæteros: istis se ipsos uincer̃ continget. Præcla re enim apud Hesiodum. Paruula si tentes su peradiecisse pusillis. Idq̃ frequẽs peragas ma gnus cumulatur aceruus. Illud uero ne paren tes lateat memoratiuam doctrinæ parteꝫ non modo ad perdiscẽdum: Verum & ad cæteras uitæ res non minimam cõferre portionẽ. Nã rerum gestarum memoria ad futurorum con sultationem exemplum quoddam extat. Præ terea filii ab uerborum turpitudine retrahen di: ut enim ait Democritus. Actionis umbra existit oratio: đ hinc ut ipsi colloq̃ faciles: & ĩ obuiis cõpellãdis suaues fiãt præparãdũ erit. Nã sicuti graues ĩ colloquio mores digna in se contrahunt odia: ita & pueri cari sociis red

dētur: si qsiti nō ptinaces oio: nūllicp cedentes extiterint. Nō solū ei uicere: sed ēt uinci scire speciosū ē: in iis psertim rebus i qbus uictoria detrimētū parit. Extat huiuscemodi cadmea certe uictoria. Huius rei testē adducēduz sapiētē habeo Euripidē: qui hūc in modū locutus ē. Duobus ob loqntibus: cū alter furit q uerba frenat: is longe sapiētior. Cæteꝝ illa nō minꝰ q̄ superiora: qnin longe magis adolescentibus exercenda: ea sūt eiusmodi sine mollicie uitaz eē degendā: cōtinēdam linguā: irā sibi subiicere: manus cōprimere: quale āt hoꝝ unūquodcp sit despiciendū. Hæc autez ab exemplis notiora fient: & ut a posteriore prius exordiar: plericp manus ad iniusta sūmittētes lucra añ actam effuderūt uitā: ut Gilippus lacedæmonius: qui quoniam pecuniaꝝ sacculos soluerat sparta in exiliū expulsus est. Sapiētis aūt munus est: ab nulla uinci iracūdia: Adolescens qdam temerarius admodū & fastidiosus: Socratem calce percussit. Quamobrem cuz moleste ferentis comites adeocp animi discruciatos aspiceret: ut ipsum persequi uellent: si me asi

nus inquit calce pulsasset: dignum me: ut mutuo illi calces incuterentur existimareris. Quod tamen haut ille prorsus effecit. At cum eum uniuersi probris insectarentur: calcitronemque nominarent suffocatus est. Cum Aristophanes multa in eum conuicia dissipans eum cui nebulæ titulus est comœdiam edidiss&: & astantium quidam talia decantans dixiss&. Nunquid ista Socrates iniquo pateris animo: Haud equidem medius fidius ait. Siquidem in theatro perinde ac magno in conuiuio salibus mordeor. Sororia ista & paria Architas tarentinus & Plato gessisse uidentur. Ille enim ex bello reuersus: rei namque militari operam dabat: agrum incultum ac squalentem offendens: accito illius uillico nisi iratus forem lugeres ait. Plato uero aduersus deditum uentri seruum: fastidiendumque ira percitus uocato sororis filio Speusippo: abi dixit: hunc uerberato. Nam ego nimia exagitor ira. Ardua hæc & imitatu difficilia: dicet sane quispiam: nec ego sum nescius. Verum enim uero toto enitendum est pro posse: ut istis utentes exemplis ab inconuenienti & sæua nimirum ira ma

gnam ſaltem auferamus partem. Nam cū alias quidem ad res: nec cum eorum doctrina: nec cum uirtute certare poſſimus: ſuæ nihilominus ſapientiæ perinde ac deorum antiſtes ſacrorum expoſitores: tedasq; geſtantes: hæc imitari pro uiribus & aliquid deradere conamur. De continenda uero lingua ut propoſui explicare reſtat. Si quis paruū: aut contemptibile ſuſpicatur a ueritate uehementer errat. Magnæ enim ſapientiæ tempeſtiuum eſt ſilentium: & omni certe ſermone præſtantius. Idcirco maiores noſtri myſticas dedignaſſe cærimonias uidentur: ut ex illis capta ſilendi conſuetudine: deorū metum ad humanorum fidem archanorum trāſferemus. Nam quum neminem tacuiſſe piguerit: dixiſſe certe complures. Præterea qđ ſilentio retentum eſt efferetur perfacile: quōd autem edideris nullo modo reuocari poteſt. Scio innumerabiles ob linguæ intempantiā ad maximas incidiſſe calāitates. Ex qbꝰ ꝛlictis cæt̃is unū: aut duos adūbrationis grã mēiniſſe ſat erit. Cū philadelphus ſororē Arſinœm

cepisset uxorē. Sotades iq̄t ī sanctam minie rī
mulā trudis aculeū: quo dicto in uincula cōiē
ctus: multo tempore pūtridus ītabuit: & ītēpe
stiuæ dicacitatis haut increpādas utiq; pœnas
dedit. Qui ut aliis risū exhiberet: ī diuturnos
collapsus est luctus. Paria & cum his cōtēden
tia Theocritus philosophus dixit: sustinuitq;
& grauiora nō nihil. Alexāder græcis: ut pur
pureas pararēt uestes edixerat: ut cū rēdiret bel
li cōtra barbaros á se cōfecti uictoriā solēnibꝰ
celebrarēt sacrificiis. Tū natōibꝰ ārgētū p capita
cōferētibꝰ Theocritus iq̄t: prius q̄dē subdubita
bā: nūc uero perspicue sētio: hāc tibi secūdū Ho
merū necē fore purpureā: q̄bꝰ ex rebꝰ magnam
alexādro cōflauit inimicitiā. Regi macedonū
Antigono: q̄ altero carebat oculo: cū cæcitatem
obiecisset: haut mediocrē suscitauit irā. Magi
strū enim coquorū Eutrepionē ī centuria qua
dam constitutū: ut rationē redderet: accipetq;
ad se uenire iusserat: quā cū ille ad eum multo
tiens aduertās retulisset. Scio inquit Theocri
tus: q̄ ciclopi me crudū appones. Quo dicto il
li quidem cæcitatem: huic uero coquinariam

obiectauit artem. Tunc Eutrepion: capite igit̃
carebis reſpondit: & huius dicacitatis inſaniæ
q; pœnas lues: dehinc dicta renũciauit ad regẽ
At ille qui Theocritum interficerent ſtatim
miſit. Præter hæc omnia id quod ſanctiſſimũ
eſt pueri uera proferre conſueſiant. Mentiri e
nim ſeruile eſt uicium: & a cũctis mortalib9
odio inſectandũ: nec quod apud mediocris ẽt
ſeruos ueniam promereatur. Iſta quidem de
puerorum ornamentis atq; modeſtia: nullam
per ambiguitatem: aut ſegnitiẽ diſputaturus
acceſſi. De his autem quæ deinceps dicturus
ſum dubius perſto: & ãcipiti magis trahor ſen
tentia hac illac ue in trutinæ modum uergẽs:
in neutram certus inducor parteꝫ. Permultus
uero de introducenda: aut re aduertenda me
torpor habet. Vt illam tamen expromam ꝑr
ſus audiendum eſt. Quid illud eſt: Vtruꝫ qui
puerorum amore tenẽtur: eorum ſocietatem
& conſuetudinem habere ſinendi: aut contra
prohibendi: & ab ipſorum conuerſatione pro
cul arcendi. Cum enim pleroſq; rigidos patreſ
moribus acerbos immiteſq; reſpicio: qui filio

rũ dedecus esse arbitrantur: si cum eorꝝ amato ribus obseruẽtur: hanc rẽ meis itroducere con siliis uereor. Cũ aũt ex altera pte animaduer to Socratem: Platonẽ: Xenophõtez: Eschinez Cebetẽ & uniuersum illum uirorꝝ cætum: q mariũ commẽdat amores: qq; adolescẽtes ad e ruditionẽ popularẽ principatũ & ad morꝝ de niq; probitatẽ peruexerunt: subinde alter exi sto & ad illorum emulationem uirorum ipse deflector. Harum etiam rerum testimonio est Euripides: hoc inquiens pacto. Sed est amor mortalibus quidam insitus animi moderata iustaq; seruantis. Simul id Platonis institutuz ingenti studio & urbanitate temperatũ haud prætermittẽdũ. Licere iqt iis qui optime dᵉ re p. meriti sunt: ut quem ex honestis formã ma luerint iusto sibi deuinctũ amore media fron te dissuauiẽt. Quod si quos pulchritudinis libi do ceperit: eos fugare propellereq; conueni&. Qui autem animum dilectione ac beniuolen tia complectentur: ii penitus comprobandi: quales atheniensium amores: & lacedæmoni orum existunt. De his prout unusquisq; sibi p

ſuadet: ita etiam ſuſpicatur. Ego uero poſtq̃ d̄
puerili iam inſtitutione ac ornamento diſerui
ad adoleſcentiũ ætatem tranſeundum paucis
eſſe cenſeo. Sæpenumero improborum duces
morum incuſaui: qui cum puerili adhuc æta
ti pædagogos magiſtroſq́ præficiant: iuueni
lem impetum ſolutum uagari ſinunt: Cum e
contra maior his annis q̃ puerilibus cautio &
obſeruantia debeatur. Nam quis ignorat pue
rorum delicta parua eſſe: ac meditatu facilia.
Fortaſſis enim aut pædagogoruƺ incuria: aut
præceptorum in ludis peragendis inobedien
tia: At iuuenum peccata immenſa plerunq́ ſt̄
& miſeriarum plena: uentris immodeſtia: pa
ternorum bonorum expilatio: alea: ſaltandi
proteruia: æbrietates: amores uirginum: mu
lierum corruptiones: adulteria. Horuƺ igitur
impetus omni cura & diligentia cohercendi
reprimendiq́ fuerant. Petulantem enim uigo
rem ætatis non facile a uoluptatum obſerua
bis icurſu. Quo circa illi freno uehem̃ter opuſ
exiſtit: ea ꝓpter: q huic ætati ſummopere nõ r̄
ſiſtunt: haud intelligere uidentur: ſe illorum

cogitationibus magnam ād perpetranda faci nora licentiā exhibere. Prudentes itaq; patres hoc potissimū tēpor̄ sūma custodire uigilātia oportebit. Vt adolescentulos ad modestiam i ducant: instruāt: minentur: rogent: consulant: polliceantur. Nunc eorum exempla demon strent: qui ob suas libidines ad magnas perue nerunt erumnas: aut qui per tollerantiam lau des: & præclaram sunt gloriam assecuti. Hæc enim duo perinde ac uirtutis elementa sunt spes honoris: ac fortitudo pœnæ. Nā cum ille ad egregia honestatis opera promptiores effi ciat. Hæc ad perpetranda uilissima segniores reddit. Generatim āt liberos nostros flagitio soꝶ hoīuꝫ cōsortio segregare decebit. Eorum eī malignitatē reportant. Hæc & Pythagoras obscuris quibusdam p̄cebit sermonibus: quos hoc ī loco positos explanabo: qm̄ ad cōquirēdā uirtutē n̄ minimū uidet̄ afferre momtū: qua le illud: quæ nigrātes habent caudas gustari non oportere. Hoc est cum hominibus con suetudinē nō eē habendā: quos moꝶ deprauatio ipsa denigrat. Iugum stateramq; ne trascēder̄

id est plurimi iustitiam facere oportere : nec eam ullo modo trascendere:nec in odio inside re. Hoc est fugiendū esse ocium:prouidenduz ꝙ:ut necessariam præparemus alimoniam. Haud iniciendā unicuiq; dexteram.i.non prō pte:aut īcosulto conciliari oportere. Angustū ne gestabis anulum:qnoniam ita uitam:ut eā non uinculo distringas exercere debebis. Ignē ferro cædi minime decere. Hoc est irritanduz non esse furentē:haud eniz conuenit:quin po tius cum intumescit iræ cedendum. Cor ne cō māducabis. Quid aliud insinuat:ꝙ ne animuz offendas sollicitudinibus:eum ne curis confi cies. Abstinendū a fabis : ꝙ in re ciuili uersari non oporteat:Fabis enim priscoꝝ suffragia fe rebantur:quæ finem principatibus attulerūt. Cibos in scaphio non esse ponendos:significat autem in improbum animum urbanos īmit ti non oportere sermones:aut ulla uirtutis stu dia. Cogitationis namq; cibus est cū ratiōe stu dium ac sermo frugi:queꝫ impurū ac sordidū humana reddit improbitas:Haud retrouerti qui ad contermina proficiscantur:id est quibꝯ

moriendum est: cum proximum uitæ termi num intueantur facile ferant: neq; mœrore d' primantur. Ad priorem denuo materiam flec tetur oratio: & quod prius agebaz a prauis ho minibus: sed asientatoribus pſertiz liberos ab ducamus. Compluribus id patribus præfari non desino: ac ī præsentiarų rursus dictito: nul lum animãtium genus assentatoribus esse per niciosius: nulluz qđ citius ī pcipitia iuuẽtutez deducat: qui patres ac filios radicitus obiece runt: Illorų senectutẽ simul & horuz adolescẽ tiam tristitia & magnis affligentes malis: & q̄ ipsorũ consiliis clãdestina quædam iac& esca uoluptatẽ prætẽdũt. Opulentes filios patres: ut sobrietatẽ conseruẽt monent: Assentatores æbrietatẽ. Illi temperantiam: isti lasciuiam. Illi parsimoniam: isti sumptus & expensas. Il li labores appetendos: isti socordiam. Vnius cuiusq; uitam punctũ esse temporis asseuerãt. Quocirca uiueudum: non aũt diminute uiuẽ dum esse: & quæ uobis paternaruz curã mina rum. Iam pater uti saturnus quidam ætate de lirat: iam capularis est dæmon. Sublimẽ hũc

attollãmus: eumq; comprimum efferamus. Pleriq; ad scortandũ accedunt: & intempestiuas ducunt uxores: paternaq; ad senectutez uiatica corradũt: atq; surripiũt. Scelestissimum hominum genus amicitiæ simulatores nullã prorsus eloquendi libertatem degustãtes: ii locupletum quidem assentatores: pauperum cõtemptores: aduersus iuuentutẽ perinde ac ex arte lyrica deducti: cum suos ridere nutritorẽs cernunt: ultro arridẽt. Ex omni uitæ parte nothi atq; degeneres: ad diuitum nutu uitam agunt: fortuna liberi: electione serui. Tum magnas se pati contumelias opinantur: cum nullis afficiantur contumeliis: quoniam alienuz frustra cibum capiant. Quocirca si quis pater est: qui de bene instruendis natis curam gerat: has primum fastidiosas propulset pecudes. Condiscipulorum etiam flagitia repellantur: quoniam ii ad mansuetissimas etiaz naturas corrumpendas satis possunt. Ista quidem honesta & perutilia sunt: quæ uero dicã humana. Haut ei uolo parẽtes oĩo asperos & natura eẽ durissimos. At præteritoꝝ nõnullis

peccātorū concedendā́m interdū esse ueniā́m ducant:seq̄ iuuenes aliquādo fuisse memine rint.Quem admodum medici amara quædā uenena dulcibus īmiscētes humoribus:comitē utilitatis āmœnitatē inuenerunt:ita & patres increpationū rigorē mansuetudine temperēt est necesse.Puero℞ nāq̄ desideriis remittēdæ interdum habenæ:nōq̄ nihil laxandæ:quādo q̄ rursus intendendæ.Leuia præsertiʒ delicta molli ferant animo.Sin aduersus ipsos ira ex canduerint:illico tumoreʒ animi deponāt.Pa rentem enim celeres:q̄ graues suscipere iras p̄ stat.Nā cum quispiam ita difficiles induit aīmos:ut non nisi summo cum labore redire in gratiam possit:profecto filio℞ odiū contraxis se non paruo patefecit indicio:ut aliqua etiaʒ nouisse peccata dissimulēt satius erit. Verum surditatē & obtusos senectutis sensus ad filio rum cōmissa transferāt:ut pleraq̄ uidentes n̄ uideant:audienteſq̄ non audiāt.Amico℞ erra ta perferimus:quodnā ergo mi℞ si & natorū. Crapulantium multotiēs seruorū æbrietateʒ minime redarguimus. Interdū pepcisti:isup

ſuppeditato. Moleſte aliquãdo pertuliſti: Vltro ueniam exhibe per ſeruuli quandoq₃ fraudes demulſiſti. Cohibe prorſus iracũdiã. Ex agro iuuencos abſtulit. Rediit heſternum non nũq̃ exhalans temetũ. Inſcius eſto. Vnguenta redoletur. tacitus ſis. Hũc in modũ petulca iuuentus equini inſtar pulli domita: mitiſq₃ redditur. Enitẽdũ ẽ: ut qui libidinibus ſuccũbũt: & increpationibus oĩo rebelles exiſtũt: connubio ſubiungantur. Hoc ſiquidem tutiſſimũ iuuẽtutis eſt uinculũ. Eas aũt deſpondere filiis uxores conueni&: quæ nec multo nobiliores: nec ditiores ſint. Sapiẽtia refertũ utiq₃ prouerbiũ. Aequalem tibi mulierẽ inquire. Na₃ qui ſe ipſis longe ampliores capiũt uxoores: non earũ maritos: ueꝝ dotis mancipia feciſſe ſe neſciũt. Cæteꝝ hiſce rebus breuia quædã apponens cõfeſtĩ₃ p̃cepta circũſcribã. Ante omnia opus eſt: ut patres nõ ſolũ nihil peccãdo: ueꝝ etiam honeſta ſingula peragendo manifeſtũ ſe ſe filiiſ exemplar exhibeãt: ut ĩ eoꝝ uitam quaſi quoddã ſpeculũ intuẽtes: ab opu₃ ſimul & ſermonũ turpitudine ſe penitus a uertant.

Nā ſi q̄s deliq̄ntes obiurgat filios: tū is ī eoſdē illabatur errores: hic ignorare uidet̄ ſub illoꝝ noīe ſua ſe icuſare crimina. Et ut ſuccicte dicā: q uitā īprobe ḋgūt: ii nullā ſeruos: aut liberos increpādi licētiā agūt. Præterea ī eoꝝ cōmiſſis nūc cōſulēdo: nūc inſtituēdo iuuēt. Vbi eī ipudēs ē ſenectus: ibi & iuerecūdos eſſe iuuenes ē neceſſe. Ad cōpādā filiis modeſtiā dāda opa ē ut oia ꝓ reꝝ cōueniētia pficiāt̄. Imitemur āt potiſſimū Euridicē: q̄ q̄uis illyrica & barbariſſima for& mulieꝝ: ad erudiēdos tn̄ liberos q̄ q̄ in ætate iā ꝑuecta ſtudiū ac diſciplinā attigit. Quātā uero ī eius filios idulgētiā habuerit: uel illud abunde: qḋ muſis dedicauit epigrāma declarat. Hyropolitana Euridice poſt q̄ doctrinæ: ac eruditionis deſideriū cepiſſet: hūc muſis titulū cōſecrauit. Pubeſcētibus eī liberis mater iā grandæua ſtudiorū: atq; uirtutis monumēta litteras ingenti cū labore perdidicit. Vniuerſa quæ in ſuperioribus expoſita ſunt p̄cepta cōplecti: uoti magiſq̄ admonitiois opus eſſe forte cenſebitur. Vt āt plura per imitationem aſſequamur: & hoc ipſum quadā ſor

tis ac naturæ bonitate permultaqꝫ insuper di
ligẽtia indigebit. At humano effici posse con
stat ingenio. FINIS

Hieronymi præsbyteri de officiis
liberoꝝ erga pẽtes breuis admõitio.

PARENTVM meritis subiugãs filios
deus omnipotẽs seruiẽdi legẽ ĩ officiis po
steris dedit: ut hoc cogant̃ diuino facere impi
o: qđ debuit pietas suadere: dicẽti libro exodi:
ĩ quo ita scriptũ ẽ. Honora patrẽ tuũ & matrẽ
tuã sicut p̃cepit tibi dñs: ut beñ sit tibi: & lõgæ
sis uitæ sup terrã: quã dñs deus tuus tibi dabit
Audite fili salutiferã iussionẽ: & p̃cepta legis
affectu đbiti amoris ĩplete. Seruite pr̃ibꝫ futi
pr̃es: & mr̃es ur̃as tenera diligite pietate: & ut
ur̃e cõiuges mereãt̃ matꝝ noie nũcupari. nẽo
pr̃eꝫ aspis uerbis lædat. ne fiat amara dulcedo
hoc fiat int̃ pẽtes & filios: qđ iubẽte dño ña cõ
tiuit. Affectũ son& qcqd liguæ dixerit libero
rũ. Inter caras cõiũctasqꝫ psõas pietatis iura ser
uẽt̃. hoc filioꝝ ora loq̃t̃: qđ pẽtes đlectat audir̃

Præbeatur patribus amori mixta formido: q prima nobis sunt cã nascendi. Exhibete patribus filii: quod uos põtas paterni nomis cogit: q adeo ẽ eorꝝ meritis attributa: ut ipsa ꝺ uobis exigat: quod natura iubeṝ nõ potuit. Matribꝯ quoq3 debitã impendite reuerentiã: q uobis uteri liuoṝ seruiẽtes põdus uṝi corporis tollerãt atq3 ignotam portantes infãtiã: famulatũ quẽdã exhibẽt nascituris. Illo tẽpore ñ sibi tm̃ esurit mater: nec acceptos sola digerit cibos. Maṫno uictu alitur & ille qui lat&: eiusq3 membra alterius cõmestione pascũṫ: ut hõ futurus alienis morsibus satureṫ. Quid ipsa mẽorez nutrimenta: & teneræ ĩfãtiæ dulces iniurias: quas nutritiõis affectus de suis puulis sumit. Quid cibos in matre cõfectos: q fœmineis manantes ex mẽbris lacteũ soluũṫ ĩ succũ: & fauces iualidas liquido sapoṝ pfũdũt: cogente natura. Sumunt infantes de matre: quod bibant: & dente non nato hoc sibi currentibus labiis eliciunt: qꝺ ñ sit necesse mordere. Seruiũt materna posteris pectora: seruiũt ipsis ĩ cũabulis: manꝯ & ẽga m̃bris ꝺuota lactẽtiũ gratos artus accipiũt

Optat mater paruulũ crescere: optat cito uide
re maiorẽ eũ: quẽ numero iuuenũ miscere fe
stinat. nunq̃ sibi forsitan seruiturũ. His tot tan
tisq; p̃cedentibus factis pentibꝫ m̃riq; tota dz a
lacritate seruiri. Reddat̃ ñe d̃bitũ: reddatur &
posteris: qd̃ debet̃. Exolue fili: qd̃ debes: & offi
cia debita qualicũq; exhibe famulatu: qa pen
tibus nemo põt reddere: qd̃ debet̃. Hũilitas ta
libus oblata p̃sonis: uiuendi tẽpus extẽdit: &
morte dilata multũ ñraz p̃rogat uitã. uicẽq;
faciẽtibꝫ reddẽs officia ñra dño iubẽte cõmẽ
dat: q i tm̃ p̃etũ nom̃ diligit: ut se ipsũ patrem
iusserit dici. Irreuerẽs ãt filius qd de dño ipse
mereat̃. Salomõis dicta testãt̃. Cõtũeliis affici
ens p̃rez: & cõtẽnẽs senectã m̃ris cõfũdet̃ & in
obp̃briis erit: filius dereliq̃ns custodir̃ disciplí
nã p̃ris meditabr̃ sermões malitiæ. Maledicẽ
ti p̃rez & m̃rez extiguet̃ lum̃: & pupillæ oculo
rũ eius uidebũt tenebras. Audi fili patrẽ q te
gẽuit: nec cõtẽpseris: qa seruit m̃r tua. Pareat
p̃ri ligua quã gẽuit: & m̃rez suã nemo crudeli
uerbo p̃cutiat. Sic te sapiat fili iuẽilis auctori
tas ætatis: ut noueris unde sis natus. Memto

ſcripturæ ſanctæ:ubi ſpiritu ſcõ loquẽte dictũ
eſt:qa q maledixerit patrẽ:aut matrem morte
moriatur. Mẽto ergo parẽtũ eſſe:qđ talis es
quorum manibus crementa ſumpſiſti. Fauces tu
æ necdum lacteũ pdiderũt ſaporẽ:quẽ tibi pi
a mater infundens lĩguã iſtã pauit potu cor
poris. Impende debitũ patri:matriq; ſeruitium
q nunq̃ tuos uagitus horrentes totum in te lã
bebãt oſculiſ corpuſ. Sit tibi grata ſalus ipſorum
quibus carior ẽ uita tua q̃ propria. Redde ui
cẽ colendæ pietatis:facta parentũ tuis cunabu
lis cõmoda officiiſ propriis exſolue. Parenteſ e
nim adeo debent dulciores:qa per alios repa
rari non poſſunt:& cum eos lex naturæ ſubtra
xerit:nec patrem tibi alterũ potis iuenire nec
matrem. Mutato coniugio uictricus pater eſt:
nec nouerca poteſt nomẽ matris ĩplere. Nul
lus igitur filiorum auctorem lucis ſuæ cedat ĩ
iuriis. Nemo parentibus optet aduerſa:qui li
beros ſuæ ſaluti anteponunt. Intollerabile ne
fas eſt ex illo ore audire proteruum ſermonẽ:
aut illis pulſari manibus:quas humor diluit
oculorum noſtrorum: Timete ſñiam:quã dñs

promisit ingratis. Meretur enim cæcitatis subire supplicium: qui parentum uultus uel toruo uisu despexerit: uel elatis oculis læse rit pietatem. Si quicquam sapitis filii: eo a nimo uidete uenerabiles facies: quo uos ipsi conspiciunt: & eorum labiis dulcibus osculis inherete. Senibus seruire perfacile est: quos nemo portat: nemo nutrit succo corporis sui. Foueatur itaque parentum senectus: & fac tis eorum uicissitudo reddatur. Habet enim quandam senectus infantiam. Videant libe ri uestri: quid faciant uicem uobis similez reddituri. Imitamini filium Machabeum: qui matri mortem seruiuit: & durum im perium gratanter aggressus est: ne offende ret genitricem. Maluit fratrum sociari fune ribus: q̃ uoluntati matris obsistere. Ita enim matris suadentis uoluntas perfecta est: ut deo filium faceret martyrem fratrum coronis p̱ ticipem: Denique obsequium suum melius morte probans suasionem sermonis matris ĩpleuit: & lucẽ istã moriẽdo cõtẽnẽs cõsors fac tus ẽ martyꝝ: ut illã germãitas æt̃no collegio

firmaretur. Ecce qd ꝯstitit aĩus matri subiectꝫ
deuotus filius obediens promotus est:q nolẽs
maternã aliqualiter lædere pietatẽ ꝑpetuã ui
tã passione suscepit. Qui dñz confitendo:cum
moreret̃:cũ fratibꝫ a dño corã ãgelis coronari.

FINIS.

Calphurnius brix. Lectori. S. Hẽs optĩe lector
te eĩ appello q iã pr̃ factus es:q̃madmodũ libe
ros tuos:& diligẽter educar̃:& ꝓclaris discipli
nis ac moribꝫ ĩstituer̃ possis:auctores ãt qbus
hæc cõtinẽt̃ huiꝫmodi st̃:ut qcqd dixerit ser ꝓ
lege hñdũ sit:Petri pauli Vergerii auctoritas
ꝑmagna uideri dz:q oĩa q̃ ad erudiẽdos adole
scẽtes tradidit:ab ãtiqs & ꝓbatissimis uiris ac
cepit:De Plutarcho uero qd attin& pũ dicer̃:
cuius doctrĩa & oĩuz rꝝ cognitio tãta fuit: ut
uix hũano deꝑndi possit ĩgẽio:accedit & libel
lus diui Basilii celeberrimꝫ:q tibi ĩ legẽdis ue
tuz scriptorꝝ uolũinibꝫ modũ accuratissĩe pre
scripsit:qꝛ si tua sorte minie cõtẽtus es:qꝛ ea sit
ñra hoĩuz ut altiora sꝑ appetat:r̃mediũ a Xẽo
phõte accipe q sub ꝑsõa tyrãni:q̃tũ uita ꝑuata
tyrãice ꝑstet:ñ tã accurate q̃ prudẽt̃ explicuit.

Vale.

